

Anton de Kom Universiteit van Suriname Bibliotheek

Universiteitscomplex, Leysweg 86, Paramaribo, Suriname, Postbus 9212
Telefoon (597)464547, Fax (597)434211, E-mail: adekbib@uvs.edu

APPROVAL

NAAM: *Wirosemito Shaiëta*

verleent wel / niet aan de AdeKUS kosteloos de niet-exclusieve toestemming om haar / zijn Drs. / B.Sc. / M.Sc. afstudeerscriptie online beschikbaar te stellen aan gebruikers binnen en buiten de AdeKUS.

Plaats en datum, *Paramaribo, 21 februari 2021*

Handtekening *Wirosemito S.*

ANTON DE KOM UNIVERSITEIT VAN SURINAME

Faculteit der Juridische Wetenschappen

**DE ROL VAN HET SLACHTOFFER TIJDENS HET
STRAFPROCES**

Thesis ter verkrijging van de graad van Bachelor of Laws (LLB)

Bachelor Opleiding Rechten
Wirosemito Shaiësta
Begeleider: Mr. J. Kasdipowidjojo
Paramaribo, februari 2022

Inhoudsopgave

blz

Voorwoord

Lijst van afkortingen

Inleiding	1
Maatschappelijke relevantie.....	2
Wetenschappelijke relevantie.....	2
Doelstelling thesis	2
Methodologie.....	2
Opbouw van de thesis	2
Hoofdstuk 1 Het strafproces en de plaats van het slachtoffer	3
1.1 Definitie van het strafproces.....	3
1.2 Definities van het begrip ‘slachtoffer’	3
1.3 De rol van het slachtoffer in het strafproces.....	5
Hoofdstuk 2 Rechten van het slachtoffer	10
2.1 Ontwikkelingen in Nederland	10
2.2 Rechten van het slachtoffer in Nederland.....	11
2.3 MH17	19
2.4 Rechten van het slachtoffer in Suriname	22
2.5 Het 8 december strafproces	26
Conclusie.....	28
Aanbevelingen	30
Bronvermelding.....	31

Voorwoord

Ter verkrijging van de graad van “*Bachelor of Laws*” aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname is het schrijven van een thesis een vereiste.

Mijnerzijds is gekozen voor het strafrecht met als aanbevolen onderwerp “De rol van het slachtoffer tijdens het strafproces”

Het schrijven over dit onderwerp heb ik als zeer leerrijk en stressvol mogen ervaren, omdat ik nu kennis heb van zaken die mij tevoren onbekend waren.

Ik eer hierbij de Almachtige die mij de kracht en genade heeft geschonken om dit resultaat te bereiken. Daarnaast betuig ik mijn erkentelijkheid aan:

- Meester Kasdipowidjojo die mij op een voortreffelijke wijze heeft begeleid en ondersteund;
- Medebeoordelaar Meester Simbhoedathpanday voor de commentaren, adviezen en de kritische kanttekeningen ter zake de thesis;
- Mijn ouders voor hun onvoorwaardelijke steun;
- Een ieder die op welke wijze dan ook heeft bijgedragen aan de tot stand koming van deze thesis.

Paramaribo, februari 2022

Wirosemito Shaiësta

Lijst van afkortingen

c.q	casu quo
e.a	en anderen
jo	juncto
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
RIS	Reglement op de inrichting en samenstelling van de Surinaamse rechterlijke macht
GW	Grondwet van de Republiek Suriname
NSv	Nederlands Wetboek van Strafvordering
RBT	Rechtsbijstandsteam
Tbs	Terbeschikkingstelling
OvJ	Officier van Justitie
OM	Openbaar Ministerie
P-G	Procureur-Generaal
R-C	Rechter-Commissaris
HR	Hoge Raad
HvJ	Hof van Justitie
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
AVRM	Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens

Inleiding

Via mediaberichten is vaker te lezen over de ernstige vormen van criminaliteit in Suriname. Gelet op het grote aantal slachtoffers en de gevolgen die de ernstige vormen van criminaliteit met zich meebrengen zou men verwachten dat er binnen het strafproces veel aandacht wordt besteed aan slachtoffers. In Suriname heeft het slachtoffer nog steeds een geringe rol in het strafproces. Volgens Meester Madarsa kennen slachtoffers bijna geen rechten in Suriname. Algemene wetten en begeleiding van slachtoffers in het strafproces laten over het algemeen nog wensen over. Terwijl internationaal de positie van het slachtoffer steeds wordt verbeterd en versterkt door middel van het maken van regelgeving, is dat niet het geval in Suriname.¹ Het recht is een instrument dat altijd onderhevig zal zijn aan ontwikkeling. Het wetboek van Strafvordering en de strafrechtelijke procedure bestaan om de burger te beschermen tegen de overheid. Met de burger wordt de verdachte bedoeld. Het strafrecht heeft als karakter dat het zicht richt op het bewust toebrengen van leed aan een dader van een strafbaar feit middels het opleggen van een sanctie c.q straf. Met het straffen wordt niet beoogd datgene dat beschadigd is te herstellen. Naast het toebrengen van leed aan de dader van een strafbaar feit is het straffen tevens gericht op preventie. Door het straffen worden derden ervan weerhouden in de toekomst soortgelijk strafbaar gedrag te vertonen.² Het Wetboek van Strafrecht geeft ook de resocialisatie van de dader aan. In het strafproces gaat het om een zaak tussen de overheid en de vermoedelijke dader van een strafbaar feit. Het slachtoffer wordt daarbij niet of nauwelijks betrokken. Het belang van de waarheidsvinding, het vaststellen van schuld en het formuleren van een bijpassende straf staat voorop. Er is weinig aandacht voor het slachtoffer, omdat een eerlijke procedure moet worden gegarandeerd voor de verdachte in het strafgeding. Een slachtoffer verdient bijzondere aandacht. Niet alleen, omdat hem op een bepaald moment door een ander leed is aangedaan, maar ook omdat het slachtoffer wordt geconfronteerd met de gevolgen daarvan. De zorg en de aandacht voor de belangen van slachtoffers kan worden gezien als een belangrijk onderdeel voor een goede rechtspleging. De belangen, de rol en de positie van het slachtoffer van een strafbaar feit moet worden gezien als een belang waaraan binnen de strafprocedure tegemoet moet worden gekomen.

Naar aanleiding van bovenstaande luidt mijn onderzoeksvraag als volgt:
“Wat is de plaats van het slachtoffer in het strafproces en is het noodzakelijk hierin wijzigingen aan te brengen ?”

Aan de hand van mijn onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- *Welke fasen kent het strafproces en welke zijn de belangrijke actoren ?*
- *Wie is een slachtoffer ?*
- *Welke rol vervult het slachtoffer tijdens het strafproces ?*
- *Welke rechten heeft het slachtoffer tijdens het strafproces ?*

¹ In gesprek met Mr. Madarsa (13-09-2021).

² Korver 2012, p. 11.

Maatschappelijke relevantie

Deze thesis kan de samenleving informatie verschaffen over de geringe rol die het slachtoffer heeft in het strafproces en dat er verandering hierin moet worden aangebracht door de nationale wetgeving te gaan aanpassen, met name het Wetboek van Strafvordering.

Wetenschappelijke relevantie

Middels deze thesis wordt getracht meer inzicht en kennis te verwerven over het vage fenomeen slachtoffer in het strafproces, waardoor de noodzakelijke wijzigingen ten aanzien van de plaats van het slachtoffer in het strafproces moet worden aangebracht in het Wetboek van Strafvordering.

Doelstelling thesis

Middels deze thesis wordt beoogd de noodzakelijke wijzigingen aan te brengen met betrekking tot de geringe rol van het slachtoffer in het strafproces, zodat het slachtoffer een sterkere positie krijgt in het strafproces.

Methodologie

- Literatuuronderzoek
- Wetgevingen
- Emperisch onderzoek in de vorm van vraaggesprekken

Opbouw van de thesis

In hoofdstuk 1 wordt er een beschrijving gegeven over het strafproces, definities van het begrip ‘slachtoffer’ en de rol van het slachtoffer in het strafproces.

In hoofdstuk 2 komen de ontwikkelingen in Nederland, de rechten van het slachtoffer in Nederland en Suriname aan de orde.

Ik sluit mijn thesis af met een conclusie en aanbevelingen.

Hoofdstuk 1 Het strafproces en de plaats van het slachtoffer

In het strafrecht bestaat er een tweedeling van materieel strafrecht en formeel strafrecht. In het materiële strafrecht staan de regels omtrent de strafbaarstelling van gedrag centraal, dat wil zeggen dat het materiële strafrecht het geheel van strafbare feiten en de daarbij horende strafbedreiging omvat die zijn neergelegd in de wet. Het formele strafrecht daarentegen omvat alle regels betreffende de strafrechtelijke procedure c.q. het strafproces. Het formele strafproces is geregeld in het Wetboek van Strafvordering en geeft aan op welke wijze en door welke personen en instanties onderzocht mag worden, of en door wie er een strafbaar feit is begaan en op grond van welke maatstaven wordt beslist over de strafrechtelijke sancties die opgelegd kunnen worden na een bewezen strafbaar feit. In het strafproces gaat het kort samengevat om de opsporing, vervolging en berechting van de verdachte van een strafbaar feit. In het strafproces gaat het dus om een zaak tussen de overheid en de vermoedelijke dader van een strafbaar feit. Het slachtoffer wordt daarbij niet of nauwelijks betrokken. In het strafproces wordt het slachtoffer vertegenwoordigd door het Openbaar Ministerie. Het Openbaar Ministerie (OM) is het enige instituut dat met opsporing en vervolging van strafbare feiten is belast en vertegenwoordigd wordt door de Procureur-Generaal (P-G). Slachtoffers worden dan op de strafzitting als het ware vertegenwoordigd door de Officier van Justitie. In een strafzaak wordt er gewerkt met een strafdossier. Daarin zijn de verklaringen van verdachte, getuigen, het slachtoffer met betrekking tot de handelingen die de verdachte zou hebben gepleegd. In het strafdossier komen de gevolgen, die het feit voor een slachtoffer heeft gehad niet naar voren. Een slachtoffer in een zaak wordt en kan als getuige worden gehoord, maar vaak beperkt het verhoor zich tot het strafbare feit en komen de gevolgen die de strafbare handeling heeft gehad niet, dan wel beperkt aan de orde.³

1.1 Definitie van het strafproces

Het strafproces is het proces dat zich voltrekt nadat er een strafbare feit (misdrijf/overtreding) heeft plaatsgevonden tot en met de strafoplegging (eventueel). Niet elk proces eindigt met een strafoplegging.⁴ Volgens Corstens zijn strafbare feiten onder te verdelen in:

1. Misdrijven: hier gaat het om zware vergrijpen waar doorgaans gevangenisstraf op is gesteld. Bijvoorbeeld mishandeling, diefstal en moord.
2. Overtredingen: betreffen relatief minder zware vergrijpen, zoals openbare dronkenschap of het verstoren van de orde. Overtredingen kunnen vaak door betaling van een boete buiten proces worden afgehandeld; de overtreders hoeven in die gevallen dus niet voor de strafrechter te verschijnen.

1.2 Definities van het begrip ‘slachtoffer’

De definitie van het slachtoffer is wettelijk vastgelegd in Nederland. Artikel 51a lid 1 onder a sub 1 en 2 van het Nederlands Wetboek van Strafvordering (NSv) geeft aan dat een slachtoffer degene is die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden. Het gaat daarbij niet alleen om natuurlijke personen, maar ook rechtspersonen. De nabestaande van het slachtoffer wordt zelf ook aangemerkt als slachtoffer. De nabestaande is het familielid van het slachtoffer wiens overlijden rechtstreeks is veroorzaakt

³ <https://www.dbsuriname.com/2013/10/25/rubriek-wet-en-praktijk-het-spreekrecht/> (10-09-2021).

⁴ In gesprek met Mr. Madarsa (13-09-2021).

door een strafbaar feit. Artikel 51a lid 1 onder b NSv geeft aan welke personen als familieleden worden aangemerkt. Dat zijn de echtgenoot, geregistreerd partner of een andere levensgezel van het slachtoffer, de bloedverwanten in rechte lijn, de bloedverwanten in de zijlijn tot en met de vierde graad en de personen die van het slachtoffer afhankelijk zijn. De aanduiding slachtoffer omvat ook de benadeelde partij (artikel 51f NSv) die daardoor ook gebruik kan maken van de rechten die hem op basis van het NSv toekomen. Aangifte is geen voorwaarde om als slachtoffer te worden aangemerkt. Een ieder die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit schade lijdt, kan aanspraak maken op de rechten die hem/haar als slachtoffer in het Nederlands Wetboek van Strafvordering zijn toegekend.

In het Surinaams Wetboek van Strafrecht en Strafvordering komt de term ‘slachtoffer’ niet voor. Maar het derde boek, titel 3, derde afdeling van het Wetboek van Strafvordering, bevat bepalingen (artikel 316-323 Sv) betreffende de beledigde partij, dus als degene die financieel schade heeft geleden. Met beledigde partij wordt bedoeld het slachtoffer dat zich in het strafproces heeft gevoegd. Een slachtoffer is in het strafproces degene die schade en/of pijn heeft geleden; iemand die materieel of immaterieel is benadeeld. Een slachtoffer is tevens de benadeelde. De kring van slachtoffers bestaat niet alleen uit de slachtoffers die rechtstreeks schade hebben geleden, maar bij overleden slachtoffers ook uit nabestaanden.⁵

Materiële schade

Materiële schade is schade aan het vermogen van de benadeelde, dus de schade is in geld meetbaar. Een ander woord voor materiële schade is vermogensschade. Bijvoorbeeld personenschade (schade als gevolg van de aantasting van de persoon, letsel of overlijdensschade) en zaakschade (schade als gevolg van beschadiging, vernietiging of verloren gaan van de zaak).

Immateriële schade

Immateriële schade is schade die niet het vermogen van het slachtoffer raakt. Deze vorm van schade wordt veelal omschreven in termen van pijn, verdriet, woede angst, ergernis, schaamte, existentiële onzekerheid en gevoelens van minderwaardigheid. Het gaat meer om lichamelijk letsels en psychische gevolgen die voortspruiten uit een schokkende gebeurtenis.

Slachtoffers kunnen onderverdeeld worden in directe en indirecte slachtoffers. Als directe slachtoffers worden aangemerkt, zij die rechtstreeks te maken hebben gehad met het gebeurde of voorval. Deze slachtoffers zijn direct getroffen door het gebeurde. Bijvoorbeeld iemand die op straat wordt beroofd. Indirecte slachtoffers zijn zij die niet rechtstreeks betrokken zijn bij het gebeurde, doch die direct materieel of immaterieel nadeel ondervinden door het gebeurde. Bijvoorbeeld een buschauffeur die wordt beroofd en vermoord. Zijn echtgenote en kinderen hebben door deze gebeurtenis materieel als immaterieel nadeel. Materieel, omdat zij financieel van hem afhankelijk waren, en immaterieel, doordat zij een dierbare familielid hebben kwijtgeraakt, wat erg schokkend kan zijn voor de nabestaande.⁶

Prof. dr. W.H.A Jonkers definieert slachtoffers van delicten als personen of groeperingen die lijden door of ten gevolge van een delict. Ook de naasten van de rechtstreeks getroffene, voor wie het primaire slachtoffer financieel, pedagogisch of anderzins verantwoordelijk is, dan wel zij die van de werkzaamheden van dit slachtoffer afhankelijk zijn, kunnen als slachtoffer

⁵ In gesprek met Mr. Kasdipowidjojo, rechter (01-10-2021).

⁶ In gesprek met Mr. Madarsa (13-09-2021).

worden aangemerkt.⁷ Volgens Van Agt kan de dader ook als slachtoffer worden aangemerkt, doordat degene aan wiens rechtsgoed hij zich vergreep hem tot zijn daad heeft gebracht. De dader is veelal slachtoffer van zijn eigen delict, daar dat hem persoonlijk ontreddert en al dan niet door toedoen van de strafrechtspleging-maatschappelijk declassseert.⁸

Een specifieke definitie van het begrip ‘slachtoffer’ kan niet worden gegeven, omdat er verschillende omschrijvingen hiervoor te vinden zijn. Het begrip ‘slachtoffer’ wordt in het algemeen gekoppeld aan het misdrijf zelf dat wil zeggen aan het moment van het misdrijf en de directe gevolgen daarvan. De definitie van het slachtoffer verschilt van geval tot geval.

1.3 De rol van het slachtoffer in het strafproces

Een slachtoffer kan optreden als aangever en afhankelijk van de fase in het onderzoek, kan een slachtoffer optreden als klachtgerechtigde of klager. Daarnaast kan het slachtoffer de positie van beledigde partij innemen en zich voegen in het strafproces. Tot slot kan het slachtoffer opgeroepen worden om te verschijnen in de hoedanigheid van getuige. Maar in Nederland is er nog een mogelijkheid voor het slachtoffer, namelijk dat het slachtoffer als spreker kan optreden. Hierdoor wordt het slachtoffer procesdeelnemer met eigen belangen en bevoegdheden, en geen zelfstandige procespartij zoals de verdachte.

Het slachtoffer kan in het strafproces optreden als:

1. aangever
2. klachtgerechtigde
3. klager
4. getuige
5. beledigde partij
6. spreekgerechtigde

Ad 1. Het slachtoffer als aangever

De eerste rol die het slachtoffer toekomt, is die van aangever van het strafbare feit. De rol van het slachtoffer als aangever van een strafbare feit vloeit voort uit artikel 89 Sv. Uit dit artikel is af te leiden dat het slachtoffer aangifte kan doen van het gepleegde delict, zodat een opsporingsonderzoek van start kan gaan. Bij delicten zoals bijvoorbeeld diefstal, verduistering, geweldsdelicten of zedendelicten zal de politie pas optreden nadat er een aangifte is binnengekomen. De politie neemt pas kennis van deze feiten door de aangifte of door getuigenverklaringen, tips of anonieme meldingen.⁹

Een aangifte kan het beste omschreven worden als een kennisgeving dat een strafbaar feit is begaan aan een daartoe bevoegde ambtenaar.¹⁰ Niet alleen het slachtoffer is bevoegd om aangifte te doen. Ingevolge artikel 149 Sv is iedereen die kennis draagt van een begaan strafbaar feit, bevoegd daarvan aangifte of klacht te doen. Er bestaat een verplichting tot aangifte bij

⁷ Jonkers e.a. 1971, p. 82.

⁸ Jonkers e.a. 1971, p. 161.

⁹ Bijlsma 2011, p. 23.

¹⁰ Bijlsma 2011, p. 25.

enkele ernstige misdrijven, zoals moord en doodslag.¹¹ Opsporingsambtenaren zijn verplicht de aangifte in ontvangst te nemen.¹² Bij weigering tot het opnemen van de aangifte door de politie kan de aangever zich wenden tot de korpsleiding of de Officier van Justitie. Een weigering tot het opnemen van een aangifte kan leiden tot een klacht bij het Hof van Justitie krachtens ex. artikel 4 Sv.

Ad 2. Het slachtoffer als klachtgerechtigde

De tweede positie die het slachtoffer in het strafproces kan innemen is die van klachtgerechtigde. Een klacht is een aangifte met verzoek tot vervolging.¹³ Volgens Corstens mag zonder klacht bij klachtdelicten niet worden vervolgd. De klacht is een bijzondere vorm van aangifte, omdat bepaalde misdrijven alleen op klacht vervolgbaar zijn. Als het slachtoffer geen klacht indient, heeft het Openbaar Ministerie geen vervolgingsrecht. Dat betekent dat het OM slechts bevoegd is tot vervolging over te gaan, wanneer er een klacht wordt ingediend.¹⁴ Doordat de wetgever bepaalde misdrijven tot klachtdelicten rekent, kan in bepaalde gevallen waarbij het private belang erg groot is bij niet vervolging, het maatschappelijk belang bij wel vervolging terzijde worden geschoven.¹⁵ Op grond van artikel 91 Sr kan een klacht van het gepleegde feit worden ingediend, gedurende drie maanden voor degene die in Suriname verblijf houdt en negen maanden voor degene die buiten Suriname verblijf houdt. Volgens artikel 92 Sr is de klachtgerechtigde bevoegd om zijn klacht in te trekken binnen een termijn van een maand. Enkele voorbeelden van klachtdelicten zijn, namelijk ontucht (artikel 303 Sr), belaging of stalking (artikel 345b Sr) en schaking (artikel 341 Sr).

Ad 3. Het slachtoffer als klager

Het OM heeft in beginsel vervolgingsmonopolie. Hetgeen betekent dat de Officier van Justitie, afgekort OvJ, alleen bevoegd is om strafzaken te vervolgen conform artikel 3 Wet RIS jo artikel 145 GW. Een uitzondering op dit beginsel is ex. artikel 4 Sv. Dit artikel kan ervoor zorgen dat het Hof de opdracht geeft aan het OM om een zaak te vervolgen, terwijl het OM vanwege demotiverende inzichten niet zou vervolgen. In ex. artikel 4 Sv is het beklag over niet (verder) vervolgen van strafbare feiten geregeld. Deze bevoegdheid hangt samen met het opportuniteitsbeginsel van het OM. In artikel 156 Sv is geregeld dat het OM zo spoedig mogelijk overgaat tot vervolging, wanneer het naar aanleiding van het ingestelde opsporingsonderzoek van oordeel is dat vervolging plaats moet hebben. Het opportuniteitsbeginsel houdt in dat het OM zelfstandig beoordeelt of een vervolging gewenst is. Er wordt in ieder geval vervolgd wanneer het algemeen belang dat vordert. Wanneer het OM geen (verdere) vervolging aanspant, kan de rechtstreeks belanghebbende zich over deze beslissing beklagen bij het Hof krachtens ex. artikel 4 Sv. Een slachtoffer mag niet zomaar klagen. De wet eist dat de klager een rechtstreeks belang bij die procedure heeft.¹⁶

¹¹ Artikel 160 Sv.

¹² Artikel 151 lid 5 Sv.

¹³ Artikel 152 Sv.

¹⁴ Artikel 89 Sr.

¹⁵ Corstens 2014, p. 83.

¹⁶ Corstens 2014, p. 75.

Wie kan als belanghebbende worden aangemerkt?
HR 7 maart 1972, NJ 1973, 35 (Oh Calcutta arrest):

Volgens de HR kan als belanghebbende in de zin van artikel 12 NSv worden aangemerkt degene die door het achterwege blijven van een strafvervolgning wordt getroffen in een belang dat hem bepaaldelijk aangaat. Het spreekt voor zich dat het slachtoffer op grond van deze jurisprudentie als belanghebbende is aan te merken, maar bijvoorbeeld ook de nabestaande van het slachtoffer van doodslag kunnen worden aangemerkt als belanghebbende.

Het belang kan zowel van immateriële als van materiële aard zijn. Ingevolge artikel 12 lid 2 NSv wordt ook een rechtspersoon die krachtens zijn doelstellingen en blijkens zijn feitelijke werkzaamheden een belang behartigt dat door de beslissing tot niet (verdere) vervolging rechtstreeks wordt getroffen, aangemerkt als belanghebbende. Het gerechtshof kan het beklag afwijzen of bepalen dat de vervolging zal worden ingesteld of zal worden voortgezet ter zake van het feit waarop het beklag betrekking heeft, aldus artikel 12i lid 1 jo lid 4 NSv.

Ad 4. Het slachtoffer als getuige

Een andere rol die het slachtoffer toekomt, is die van getuige. Het slachtoffer is geen procespartij bij de terechtzitting, maar kan wel als getuige worden opgeroepen. In het belang van waarheidsvinding, kan het slachtoffer worden opgeroepen als getuige. In dit geval is hij verplicht om gehoor te geven aan de oproep van artikel 194 lid 1 jo artikel 195 Sv. Een kenmerk van het geldend recht is, dat wanneer het slachtoffer als getuige wordt gehoord, deze in beginsel dezelfde rechtspositie heeft als getuigen die geen slachtoffer zijn. Er is geen specifieke regeling voor het slachtoffer als getuige.¹⁷ Zowel in Nederland als in Suriname kunnen de getuige gedagvaard worden door de OvJ, de verdachte of de Rechter-Commissaris (R-C).

In Suriname is dit opgenomen in de artikelen 240, 244 en 245 Sv. Het OM in Suriname is ook belast met het dagvaarden van getuigen. De OvJ is conform artikel 260 Sv bevoegd om getuigen schriftelijk op te roepen om ter terechtzitting te verschijnen. Ook de verdachte en diens raadsman kunnen getuigen laten oproepen via de Officier van Justitie conform artikel 263 Sv.

De OvJ kan een door de verdediging of een door de kantonrechter opgegeven getuige weigeren te doen oproepen op bepaalde in de wet genoemde gronden. Zo mag de Officier van Justitie weigeren om een getuige op te roepen wanneer de gezondheid of het welzijn van de getuige door het afleggen van een verklaring ter terechtzitting in gevaar wordt gebracht en het voorkomen van dit gevaar zwaarder weegt dan het belang om de getuige ter terechtzitting te ondervragen, artikel 264 lid 1 sub b Sv. Vooral bij slachtoffers, met name bij slachtoffers van gewelds- en zedenmisdrijven, zal deze grond een rol spelen. Zij willen of durven vaak niet de confrontatie aan te gaan met de verdachte op de openbare terechtzitting. Op grond van artikel 6 lid 3 onder d EVRM is het recht van de verdachte om getuigen te ondervragen geen absoluut recht. De belangen van de verdediging moeten worden afgewogen tegen de belangen van de getuige en de slachtoffers die als getuigen worden opgeroepen. Het gaat er uiteindelijk om of het proces in zijn geheel eerlijk is geweest.

Volgens Meester Kasdipowidjojo is een getuige degene die op basis van zijn eigen waarnemingen een verklaring mag afleggen en niet op basis van zijn gevoelens. De verklaring

¹⁷ Groenhuijsen & Knigge 2001, p. 240.

van een getuige dient als bewijsmiddel voor het strafbare feit. Een getuige die wordt gedagvaard, is verplicht om op de zitting te verschijnen. Indien hij dat niet doet, kan hij in opdracht van de rechter door de politie worden opgehaald en worden medegebracht naar de zitting. Wanneer de getuige is beëdigd ontstaat er ondervragingsrecht voor zowel de rechters als voor de OvJ en de raadsman van de verdachte. Slachtoffers en nabestaanden die zijn beëdigd zijn verplicht antwoord te geven op vragen. Weigert de getuige dat te doen, dan kan hij in opdracht van de rechter worden gegijzeld voor 12 dagen. De gijzeling kan worden verlengd met nog 12 dagen. Wanneer de getuige valse verklaringen aflegt, pleegt hij een strafbaar feit en kan hij vervolgd en veroordeeld worden wegens meened (het liegen onder ede of belofte).¹⁸

Ad 5. Het slachtoffer als beledigde partij

Een ieder die door een strafbaar feit van een ander schade heeft geleden, wordt aangemerkt als beledigde partij, aldus artikel 155 Sv. De beledigde partij kan anders worden betiteld als benadeelde partij. Op grond van artikel 316 Sv kan de beledigde partij die rechtstreeks schade heeft geleden, ter zake van haar vordering tot schadevergoeding zich voegen in het geding over de strafzaak in eerste aanleg. De voeging in het strafproces geeft aan dat het slachtoffer schadevergoeding wenst. Het slachtoffer mag zich voegen voor schadevergoeding, zolang de vordering geen evenredige belasting van het strafproces is. Anders kan de vordering niet-ontvankelijk worden verklaard en kan het slachtoffer via de civiele weg alsnog proberen zijn schadevergoeding te vorderen.

Het slachtoffer is dus niet verplicht via een aparte civiele procedure (bijvoorbeeld medische kosten als gevolg van het gepleegde strafbare feit) zijn vordering tot schadevergoeding toegewezen te krijgen. Hierdoor heeft het slachtoffer een proces economisch voordeel. Er hoeft maar één procedure te worden gevoerd. Daarin wordt zowel het strafrechtelijk als het civielrechtelijk gevolg voor een en hetzelfde feit bepaald. Hierdoor wordt niet alleen de strafrechtelijk te handhaven rechtsorde aangetast, maar het belang van het slachtoffer geschonden.¹⁹

Volgens Meester Kasdipowidjojo krijgt de benadeelde alleen schadevergoeding als de verdachte wordt gevonnist met een straf of maatregel. Wanneer de verdachte wordt vrijgesproken of ontslagen van alle rechtsvervolging dan krijgt de benadeelde geen schadevergoeding.²⁰ In Suriname zijn alleen de materiële kosten toewijsbaar in het strafproces²¹ en wel tot een maximum bedrag van \$ 2777.77.²² Ook is in het vonnis van 14 maart 2016 uitdrukkelijk aangegeven dat er sprake moet zijn van causaliteit tussen de schadeveroorzakende handeling en de schade. Het moet gaan om een rechtstreeks gevolg. Met andere woorden het slachtoffer of de nabestaande komt voor immateriële schadevergoeding niet in aanmerking, omdat er geen erkenning is van emotionele, economische, geestelijke of psychologische leed.²³

¹⁸ In gesprek met Mr. Kasdipowidjojo, rechter (01-01-2021).

¹⁹ Corstens 2014, p. 76.

²⁰ In gesprek met Mr. Kasdipowidjojo, rechter (01-01-2021).

²¹ Artikel 32 Wet RIS.

²² HvJ N. Bandhoe d.d. 14 maart 2016 (vaste jurisprudentie).

²³ In gesprek met Mr. Braam, advocaat (23-11-2021).

Ad 6. Het slachtoffer als spreekgerechtigde

Slachtoffers en nabestaanden van een strafbaar feit waarop een gevangenisstraf van acht jaar of hoger staat of in een aantal specifiek genoemde zedendelicten, bepaalde geweldsmisdrijven en zeer ernstige verkeersongelukken, waar een lagere straf op staat, kunnen optreden als spreekgerechtigden tijdens de terechtzitting in Nederland. Hetgeen betekent dat de spreekgerechtigden tijdens de zitting een verklaring mogen afleggen over de impact van het strafbare feit, de inhoud van bewezenverklaring, het strafbare feit, de schuld van de verdachte(n), de persoon van de verdachte(n), en de straf die de rechter zou moeten opleggen. Voorheen mochten de spreekgerechtigden alleen spreken over de gevolgen die het strafbare feit op zijn of haar leven heeft gehad (victim state impact).²⁴ Sinds 2016 tot heden mogen de spreekgerechtigden alles aan orde stellen tijdens een strafzaak.

De spreekgerechtigde wordt niet beëdigd als getuige, tenzij hij een belastende verklaring aflegt. De verklaring van spreekgerechtigde, die niet tevens als getuige heeft verklaard, mag niet voor het bewijs van het strafproces tenlastegelegde worden gebruikt. Echter heeft de HR 6 maart 2012 bepaald dat de rechter de afgelegde verklaring van het slachtoffer wel mag gebruiken als ‘aanscherping of accentuering’ van het beeld dat tijdens het onderzoek is verkregen en dit vervolgens meenemen in zijn beoordeling ten aanzien van de strafmaat. Maar de rechter hoeft er niets mee te doen.

Er bestaat geen motiveringsplicht voor de rechter op welke wijze rekening of juist geen rekening is gehouden met de verklaring van de spreekgerechtigde. Er is eveneens geen plicht voor de rechter om te beslissen op verzoeken die de spreekgerechtigde doet. Bijvoorbeeld verzoeken met betrekking tot het nader onderzoek van feiten of het opstellen van gedragskundige rapportages omtrent de verdachte. De rechter is volledig vrij in de keuze om iets te doen met de uitoefening van het spreekrecht dat slachtoffers en nabestaanden hebben gekregen.²⁵ In de wet is echter geen aanhoudingsplicht geformuleerd voor de rechter wanneer het slachtoffer niet is verschenen. Door het toekennen van het spreekrecht aan het slachtoffer is het slachtoffer procesdeelnemer met eigen rechten en bevoegdheden en wordt geen zelfstandige procespartij in het strafproces. Het vervolgingsmonopolie blijft bij het OM.²⁶

Helaas kent men het spreekrecht niet in Suriname.²⁷ In Suriname kan het slachtoffer dus niet als spreker optreden tijdens de terechtzitting.

²⁴ Corstens 2014, p. 88.

²⁵ Candido e.a. 2017, p. 37.

²⁶ Corstens 2014, p. 617.

²⁷ In gesprek met Mr. Kasdipowidjojo, rechter (01-10-2021).

Hoofdstuk 2 Rechten van het slachtoffer

2.1 Ontwikkelingen in Nederland

Slachtoffers van misdrijven hadden in het verleden, maar een beperkte positie in het Nederlandse strafprocesrecht. Slachtoffers konden voor 1 januari 2005 enkel wanneer zij schade hadden geleden zich als benadeelde partij toevoegen in het strafproces.²⁸ Sinds 1 mei 2004 bestaat de mogelijkheid voor slachtoffers om een schriftelijke slachtofferverklaring over de gevolgen van het strafbare feit op te stellen en toe te voegen aan het strafdossier.²⁹ Het spreekrecht werd vanaf 1 januari 2005, door initiatiefwet van Kamerlid Dietrich (D66) ingevoerd in Nederland. Daarbij mocht het slachtoffer of de nabestaande, indien het slachtoffer was overleden, zich slechts uitlaten over de gevolgen die het strafbare feit op zijn leven heeft gehad (victim state impact).³⁰ In januari 2011 is opnieuw een wet aangenomen die de positie van het slachtoffer in het strafproces deed versterken. Met deze wet wordt aan het slachtoffer een duidelijker omschreven positie toegekend dan voorheen in het wetboek is voorzien.³¹ Het slachtoffer heeft een zelfstandige positie met eigen rechten en bevoegdheden gekregen in het strafprocesrecht. De voorschotregeling werd geïntroduceerd en de verstrekking van informatie aan het slachtoffer werd door middel van deze wet verbeterd.³² In september 2012 werd de kring spreekgerechtigden verruimd. Personen die vanwege hun jeugdige leeftijd of feitelijke toestand niet in staat zijn om zelf van hun spreekrecht gebruik te maken, kunnen dit recht laten uitoefenen door een familielid of een vertegenwoordiger. Tevens werd het spreekrecht ten aanzien van nabestaanden uitgebreid.³³

Alle wetswijzigingen na het ontstaan van het spreekrecht richtten zich tot dan toe enkel op de kring spreekgerechtigden en gaven geen uitbreiding over wat zij mochten zeggen. De spreekgerechtigden mochten nog steeds alleen een verklaring afleggen over de gevolgen van het strafbare feit ('victim impact assessment'). Daar kwam met de Wet van 14 april 2016, die in werking trad op 1 juli 2016, verandering in. Sinds 1 juli 2016 is het spreekrecht verruimd. Dat betekent dat het slachtoffer sinds 1 juli 2016 het onbeperkt spreekrecht heeft. Door het onbeperkt spreekrecht mag het slachtoffer alles aan de orde stellen tijdens een strafzaak. Met de komst van het onbeperkt spreekrecht mag het slachtoffer zich in zijn slachtofferverklaring uitlaten over alle aspecten van het proces. Aanvankelijk was de bedoeling aan het spreekrecht een *adviesrecht*³⁴ toe te voegen, maar de staatssecretaris heeft op aandringen van nagenoeg alle adviserende partijen afgezien van invoering hiervan. Daarmee is een regeling ontstaan die over de inhoud van het spreekrecht weinig aanknopingspunten biedt en veel aan de praktijk overlaat. Het onbeperkt spreekrecht is onlangs opnieuw aangepast en verfijnd middels de wetswijziging van 1 april 2017 en de Wet implementatie richtlijn Minimumnormen slachtoffers. Met de

²⁸ Bijlsma 2011, p. 20.

²⁹ Bijlsma 2011, p. 89.

³⁰ Bijlsma 2011, p. 175.

³¹ Candido e.a. 2013, p. 217.

³² Bijlsma 2011, p. 39.

³³ Korver 2012, p. 10.

³⁴ Met het adviesrecht ontstaat de facto driepartijen-proces, omdat slachtoffers tijdens de zitting een advies mogen uitbrengen aan de rechter over mogelijke bewezenverklaring en de strafmaat. Er zou dan ook een motiveringsplicht voor de rechter komen, indien hij afwijkt van het advies van het slachtoffer.

invoering van de Wet Minimumnormen slachtoffers is de definitie van het slachtoffer gewijzigd, waardoor de nabestaanden automatisch vallen onder het ‘slachtoffer’.³⁵ Tot slot is er op 27 november 2019 een Wetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten ingediend bij de Tweede Kamer. In de Wetsvoorstel van minister Dekker is het volgende opgenomen³⁶:

1. Verschijningsplicht voor verdachten van ernstige zeden- of geweldsdelicten. Op deze manier wordt zeker gesteld dat het slachtoffer zijn spreekrecht kan uitoefenen in bijzijn van de verdachte. Dit draagt bij om herhaling te voorkomen en helpt de verdachte om inzicht te krijgen in de gevolgen van het misdrijf. In Suriname hoeft een verdachte niet mee te werken aan zijn eigen veroordeling, omdat hij gebruik mag maken van zijn zwijgrecht (artikel 21 lid 1 Sv). In dat kader hoeft hij niet te verschijnen op de terechtzitting en dat is niet in strijd met het Surinaams recht.
2. Slachtoffers of nabestaanden krijgen tevens spreekrecht tijdens de tbs-verlengingszitting. Zo kunnen zij zelf tegen de rechter vertellen wat de terugkeer van de dader in de samenleving met hen doet, en waarom zij een contactverbod of straatverbod willen. Dat kan meewegen in de bijzondere voorwaarden die aan de voorwaardelijke beëindiging van tbs met dwangverpleging kunnen worden verbonden.
3. De stieffamilie (stiefouders, stiefbroers en stiefzussen) van een overleden slachtoffer mag gebruik maken van het spreekrecht.
4. Een vast moment tijdens de terechtzitting waarop het slachtoffer of de nabestaande gebruik kan maken van het spreekrecht. Namelijk voorafgaand aan het requisitoir van de OvJ. Zo kan de OvJ daar rekening mee houden bij het formuleren van de strafeis.
5. De voorschotregeling voor slachtoffers en nabestaanden wordt uitgebreid. De overheid kan al het resterende bedrag aan schadevergoeding voorschieten aan slachtoffers van misdrijven, als de dader het zelf niet (volledig) binnen 8 maanden heeft betaald. Die mogelijkheid wordt uitgebreid naar slachtoffers van alle strafbare feiten, zodat daar niet alleen misdrijven, maar ook overtredingen onder vallen.

Terwijl in het verleden de rol van het slachtoffer zoveel mogelijk buiten het strafproces werd gehouden, hebben de ontwikkelingen van de laatste jaren ertoe geleid dat de positie van het slachtoffer als procesdeelnemer in het strafproces in Nederland steeds versterkt is. De Wetsvoorstel van minister Dekker zal de ontwikkelingen omtrent de versterking van de positie van het slachtoffer voortzetten.

2.2 Rechten van het slachtoffer in Nederland

Titel IIIA van boek 1 (‘Het slachtoffer’) van het Nederlands Wetboek van Strafvordering, hierna te noemen NSv, bevat een aantal algemene rechten die toekomen aan het slachtoffer. Titel IIIA is onderverdeeld in drie afdelingen. In de eerste afdelingen (‘Definities’) komen in artikel 51a NSv de definities aan de orde. In de tweede afdeling (‘Rechten van het slachtoffer’) komen de algemene rechten van het slachtoffer aan de orde. De derde afdeling (‘Schadevergoeding’) ziet op de vordering van de benadeelde partij en de herstelrechtvoorzieningen.

³⁵ Candido e.a. 2017, p. 18.

³⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/11/27/wetsvoorstel-uitbreiding-slachtofferrechten-naar-tweede-kamer> (03-12-2021).

De rechten van het slachtoffer in Nederland zijn, namelijk:

1. Recht op correcte bejegening (artikel 51aa NSv)
2. Recht op informatie (artikel 51ac NSv)
3. Recht op dossiervorming (artikel 51b NSv)
4. Recht op bijstand (artikel 51c NSv)
5. Recht op tolk (artikel 51c lid 5 NSv)
6. Recht op vertaling van stukken (artikel 51ca NSv)
7. Spreekrecht (artikel 51e NSv)
8. Recht op schadevergoeding (artikel 51f NSv)
9. Herstelrecht (artikel 51h NSv)

Ad 1. Recht op correcte bejegening

Slachtoffers hebben recht om correct en respectvol behandeld te worden door politie en gerechtelijke overheden en dit vanaf de feiten, gedurende de strafprocedure en tot in de fase van de strafuitvoering. De Officier van Justitie draagt zorg voor een correcte bejegening van het slachtoffer, aldus artikel 51aa lid 1 NSv. Dat brengt met zich dat de OvJ niet alleen zelf het slachtoffer correct dient te bejegenen, maar ook dat hij ervoor verantwoordelijk is dat de politie op correcte wijze met het slachtoffer omgaat. Met betrekking tot het onderzoek ter terechtzitting is in artikel 288a lid 2 NSv aangegeven dat de voorzitter zorg draagt voor correcte bejegening van het slachtoffer, diens vertegenwoordiger of de nabestaanden. Volgens Corstens is het recht op een correcte bejegening een instructienorm die door het slachtoffer of diens nabestaanden niet kan worden afgedwongen.

Concreet betekent ‘correcte bejegening’ dat een slachtoffer in elk contact met elke overheidsfunctionaris juist en met respect behandeld dient te worden. Slachtoffers moeten dus met begrip voor hun situatie en met respect voor hun persoonlijke waardigheid worden behandeld. De achterliggende gedachte van de invoering van het recht op correcte bejegening is, dat de strafrechtelijke procedure het leed en de schade van het slachtoffer niet mag vergroten. Dit betekent bijvoorbeeld dat wanneer een slachtoffer recht heeft op informatie, deze informatie tijdig, duidelijk en toegesneden op het slachtoffer moet worden verstrekt.³⁷

Volgens Langemeijer kan de erkenning van het leed van het slachtoffer en de correcte bejegening door politie en justitie bijdragen aan het herstel van het slachtoffer. Tevens kan het bijdragen aan het groeien van het vertrouwen in de Nederlandse rechtsorde. Indien een slachtoffer niet correct bejegend wordt, is de kans op *secundaire victimisatie* erg groot.³⁸ Wanneer een slachtoffer niet goed behandeld wordt, kan hierover een klacht worden ingediend. Zowel de politie als het OM hebben klachtregelingen. Wanneer het slachtoffer niet correct wordt behandeld voor de rechter, kan bij het gerechtshof een klacht worden ingediend.³⁹

Secundaire Victimisatie

Met secundaire victimisatie wordt bedoeld: ‘dat een slachtoffer of nabestaanden de nadelen van het jegens hem gepleegde misdrijf dient te verwerken en niet beschadigd mag raken als gevolg van een onbevredigend ervaren behandeling tijdens het strafproces. Bijvoorbeeld door

³⁷ Candido e.a. 2017, p. 21.

³⁸ Langemeijer 2010, p. 11.

³⁹ <https://fondsslachtofferhulp.nl/rechten-van-slachtoffers/> (27-10-2021).

de reacties van de verdediging of door de rol van de pers rondom het strafproces. Ook gewekte verwachtingen die niet waar kunnen worden gemaakt, kunnen leiden tot secundaire victimisatie (het opnieuw slachtoffer worden).⁴⁰

Ad 2. Recht op informatie

Slachtoffers blijken in de praktijk een grote behoefte te hebben aan juiste, begrijpelijke en tijdige informatie. Slachtoffers hebben recht op informatie van de politie en de Officier van Justitie. Voor de rechter geldt alleen de wettelijke verplichting in bepaalde gevallen een afschrift van een vonnis en proces-verbaal te verstrekken. Artikel 51ac NSv wordt aan de OvJ opgedragen om het slachtoffer te informeren over zijn/haar recht informatie te ontvangen over:

1. het afzien opsporingsonderzoek of het beëindigen ervan
2. het niet vervolgen van een strafbaar feit
3. het inzenden van proces-verbaal tegen een verdachte
4. de aanvang en de voortzetting van de vervolging (inclusief uitvaardigen van strafbeschikking)
5. aard van het aan de verdachte tenlastegelegde
6. plaats, datum en tijdstip terechtzitting
7. de einduitspraak
8. instellen of uitblijven van hoger beroep

Artikel 51ac NSv is niet limitatief. Verder doet de OvJ desgevraagd mededeling van de invrijheidstelling of ontsnapping van de verdachte of veroordeelde. Informatieverplichting voor de OvJ geldt alleen wanneer het slachtoffer heeft aangegeven op de hoogte te willen worden gehouden. Mocht de OvJ overgaan tot oproeping van het slachtoffer voor een dergelijke terechtzitting dan doet hij er wel goed aan te verifiëren of de informatiebehoefte van het slachtoffer met het tijdsverloop niet is gewijzigd.⁴¹ Artikel 51ac lid 2 NSv gaat uit van een verzoek van het slachtoffer. Doet het slachtoffer een dergelijk verzoek niet, dan hoeft de OvJ het slachtoffer niet te informeren. Daarnaast dient een slachtoffer geïnformeerd te worden over de mogelijkheden tot schadebemiddeling of het vorderen van schadevergoeding en de mogelijkheid in contact te komen met Slachtofferhulp in Nederland, aldus artikel 51aa lid 2 NSv.

Slachtoffergesprek⁴²

In de Aanwijzing slachtofferzorg komt ook het slachtoffergesprek aan de orde waartoe de OvJ en de advocaat-generaal gelegenheid kunnen bieden, maar waarop het slachtoffer in ieder geval recht heeft bij spreekrechtwaardige delicten. In een slachtoffergesprek dat vóór de zitting bij de rechtbank of het gerechtshof plaatsvindt, informeert de OvJ dan wel de advocaat-generaal het slachtoffer over de gang van zaken ter terechtzitting, de confrontatie met de verdachte, de bewijspositie en zo mogelijk over de strafeis, waarna zij vragen aan de OvJ kunnen stellen. Ook kan het slachtoffer of de nabestaande zijn of haar verhaal vertellen. De OvJ is verder verplicht het slachtoffer uit te nodigen voor een gesprek in het geval van een (voorgenomen) sepotbeslissing in een zaak waarin sprake is van een ernstig gewelds-, verkeers- of zedendelict.

⁴⁰ Langemeijer 2010, p. 80.

⁴¹ Candido e.a. 2017, p. 25.

⁴² Candido e.a. 2017, p. 28.

Ad 3. Recht op dossiervorming

Het slachtoffer heeft recht op kennisnemen van processtukken die voor het slachtoffer van belang kunnen zijn, aldus artikel 51b lid 1 NSv. Processtukken zijn alle stukken die voor de ter terechtzitting door de rechter te nemen beslissingen redelijkerwijs van belang kunnen zijn met uitzondering van de stukken die OvJ niet heeft gevoegd aan het procesdossier, aldus artikel 149a lid 2 NSv. Wanneer er nog geen sprake is van een onderzoek ter terechtzitting moeten deze stukken aan de OvJ worden gevraagd en wanneer de zaak ter terechtzitting dient, moet dit aan het betreffende gerecht. Er wordt in het wetsartikel gesproken over processtukken die voor het slachtoffer van belang zijn. Echter, nu het slachtoffer zich over het gehele strafproces mag uitlaten, inclusief het bewijs en over de persoon van de dader, is thans niet meer duidelijk welke processtukken het slachtoffer niet zou kunnen krijgen. De OvJ kan met machtiging van de R-C weigeren processtukken ter kennisneming aan het slachtoffer te geven. Van de stukken waarvan het slachtoffer inzage heeft, kan hij een afschrift vragen aan de griffie, aldus artikel 51b lid 6 NSv.

Over het algemeen heeft het slachtoffer geen inbreng in de omvang van het dossier en kan hij geen verzoeken doen tot verrichten van onderzoek in de strafzaak. Een uitzondering hierop is artikel 51b lid 2 NSv. In dit artikel is aangegeven dat het slachtoffer de OvJ kan verzoeken om stukken, die relevant zijn voor de beoordeling van de zaak, aan het dossier toe te voegen (is niet gelimiteerd). De OvJ kan dit verzoek weigeren. Artikel 51b lid 4 NSv geeft aan dat bij weigering de OvJ een machtiging moet vragen van de R-C om een stuk niet aan het dossier toe te voegen.

Ad 4. Recht op bijstand

Het slachtoffer kan zich tijdens het voorbereidend onderzoek en op de terechtzitting laten bijstaan conform artikel 51c lid 1 NSv. Die bijstand kan worden verleend door een advocaat, wettelijk vertegenwoordiger, persoon naar keuze⁴³ en een tolk⁴⁴. De persoon naar keuze is in de meeste gevallen een familielid of een medewerker van Slachtofferhulp Nederland. In strafzaken met ernstige gewelds- en zedenmisdrijven is de rechtsbijstand door een advocaat voor slachtoffers gratis, ongeacht de daadkracht.⁴⁵ Dit betekent ook dat bij strafzaken waarbij het slachtoffer door geweld is overleden diens nabestaanden altijd recht hebben op kosteloze rechtsbijstand.

Artikel 51c lid 2 NSv geeft aan dat als het slachtoffer niet aanwezig is op de terechtzitting kan hij/zij vertegenwoordigd worden door een advocaat, indien deze uitdrukkelijk gemachtigd is. Naar mijn mening is vertegenwoordiging bij afwezigheid van het slachtoffer door een advocaat op de terechtzitting rechtvaardig, omdat de verdachte bij afwezigheid ook vertegenwoordigd kan worden door een advocaat. Er is dus geen verschijningsplicht voor zowel het slachtoffer als de verdachte en dat is gerechtvaardigd. Andere vertegenwoordigers moeten een bijzondere en schriftelijke volmacht hebben om het slachtoffer te kunnen vertegenwoordigen tijdens de terechtzitting, aldus artikel 51c lid 2 NSv. Voor vertegenwoordiging van het slachtoffer geldt, net als ten aanzien van de bijstand, dat dit geweigerd kan worden wanneer dit in het belang van het onderzoek of het slachtoffer is, aldus artikel 51c lid 4 NSv. Deze weigering dient wel

⁴³ Artikel 51c lid 2 NSv.

⁴⁴ Artikel 51c lid 5 NSv.

⁴⁵ Artikel 44 lid 4 Wet Rechtsbijstand.

gemotiveerd te worden. Over de wijze waarop geeft de wet geen uitsluitel. Volgens Candido e.a. impliceert vertegenwoordiging niet automatisch het woord voeren in het kader van het spreekrecht. Voor het spreekrecht gelden aparte regels vanwege het persoonlijk karakter daarvan.⁴⁶

Ad 5. Recht op tolk

Artikel 51c lid 5 NSv geeft aan dat wanneer het slachtoffer de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst, hij recht heeft op een tolk. Dit wordt betaald door de Nederlandse staat. Volgens Candido e.a. maakt het niet uit of het slachtoffer zich als benadeelde partij heeft gevoegd, wil voegen of gebruik wil maken van het spreekrecht dan wel uitsluitend als toehoorder aanwezig wil zijn. De OvJ, die het slachtoffer moet informeren en oproepen voor de zitting, ziet toe op de behoefte en noodzaak een tolk op te roepen voor het slachtoffer. Ook kan de rechter bevelen dat de OvJ een tolk oproept voor de zitting ten behoeve van het slachtoffer.

Ad 6. Recht op vertaling van stukken

Het slachtoffer dat de Nederlandse taal niet of onvoldoende begrijpt, kan verzoeken om een vertaling van aan hem verstrekte processtukken in een voor hem begrijpelijke taal, indien en voor zover hij deze stukken nodig acht om zijn rechten te kunnen uitoefenen, artikel 51ca lid 3 onder a NSv. Ook kan het slachtoffer bijstand van een tolk krijgen bij kennisnemen van processtukken.

Ad 7. Spreekrecht

Definitie van het spreekrecht⁴⁷

Het spreekrecht is het recht van slachtoffers of nabestaanden om een verklaring af te leggen over de impact van het strafbare feit, de inhoud van bewezenverklaring, het strafbare feit, de schuld van de verdachte(n), de persoon van de verdachte(n) en de strafmaat. De uitoefening van het (onbeperkt) spreekrecht door spreekgerechtigden geschiedt tijdens de terechtzitting. Door het invoeren van het onbeperkte spreekrecht blijft het slachtoffer procesdeelnemer met eigen rechten en bevoegdheden en wordt geen procespartij zoals de verdachte. Het vervolgingsmonopolie blijft bij het OM.

Voorwaarde voor het spreekrecht⁴⁸

Het spreekrecht geldt niet in alle gevallen. Artikel 51e lid 1 NSv noemt misdrijven met een gevangenisstraf van acht jaar of hoger of in een aantal in de wet genoemde strafbare feiten waar een lagere straf op staat, zoals bepaalde zedenmisdrijven en zeer ernstige verkeersongelukken.

Doel van het spreekrecht⁴⁹

Het spreekrecht is in Nederland om een aantal redenen in het leven geroepen, te weten:

⁴⁶ Candido e.a. 2017, p. 37.

⁴⁷ <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Onbeperkt-spreekrecht-slachtoffers-en-nabestaanden.aspx> (24-10-2021).

⁴⁸ Corstens 2014, p. 88.

⁴⁹ Groenhuijsen e.a. 2010, p. 10.

1. Om slachtoffers tegemoet te komen bij gevolgen van een misdrijf, zowel voor de erkenning van hun leed als begin van het herstel van emotionele schade.
2. Informatievoorziening aan de rechter; door de uitoefening van het spreekrecht op de terechtzitting kan de rechter direct horen en zien hoe het met het slachtoffer en de nabestaanden gaat en bij zijn beslissing rekening houden met deze informatie. Met andere woorden de rechter mag afgelegde verklaring van het slachtoffer wel gebruiken als ‘aanscherping of accentuering van het beeld dat tijdens het onderzoek is verkregen’ en dit vervolgens meenemen in zijn beoordeling ten aanzien van de strafmaat (HR 6 maart 2012).
3. Voorkomen van recidive; het spreken van het slachtoffer kan de kans op recidiveren van de dader mogelijk verkleinen. De dader wordt door middel van het spreekrecht geconfronteerd met hetgeen wat hij het slachtoffer heeft aangedaan.
4. Preventieve werking; het spreekrecht brengt de positie van slachtoffers en de nabestaanden meer onder de aandacht. Dit kan leiden tot een generale preventie, wanneer de media publicaties naar buiten brengt over de gevolgen van het misdrijf voor het slachtoffer. Maar het spreekrecht kan ook leiden tot specifieke preventie, omdat de familie van de verdachte of het publiek in de tribune naar het verhaal van het slachtoffer luistert.

Personen die aanmerking komen voor het spreekrecht

1. Het slachtoffer (artikel 51e lid 2 NSv).
2. Nabestaanden (artikel 51e lid 4 NSv).
3. Een minderjarige die 12 jaar of ouder is (artikel 51e lid 5 NSv).
4. Een minderjarige slachtoffer beneden 12 jaar, indien hij in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen (artikel 51e lid 5 NSv).
5. Wettelijke vertegenwoordigers van een minderjarige slachtoffer beneden 12 jaar mag het spreekrecht uitoefenen zowel voor de minderjarige als voor zichzelf, mits dat niet in strijd is met het belang van de minderjarige (artikel 51e lid 6 NSv).
6. Een advocaat of een medewerker van Slachtofferhulp Nederland of een andere bijzondere gemachtigde die namens slachtoffers, die fysiek of psychisch niet in staat zijn het woord te voeren (artikel 51e lid 7 NSv).
7. Slachtoffers of nabestaanden die zelf geen gebruik van het spreekrecht durven of willen maken, mogen dat door hun advocaat, een medewerker van Slachtofferhulp Nederland of een andere bijzondere gemachtigde laten doen (artikel 258 lid 3 NSv).

Nabestaanden die in aanmerking komen voor het spreekrecht⁵⁰

1. Echtgenoot of echtgenote of geregistreerde partner of levensgezel
2. Bloedverwanten in de rechte lijn van de overledene; mensen die van elkaar afstammen. Bijvoorbeeld ouders, kinderen, kleinkinderen.
3. Bloedverwanten in de zijlijn tot en met de vierde graad; mensen die niet van elkaar afstammen, maar wel een gemeenschappelijke voorouder hebben. Bijvoorbeeld broers en zussen, neven en nichten.
4. Personen die van overledenen afhankelijk waren. Dat zijn personen met een positie die vergelijkbaar is met onmiddellijke familieleden en die in hun levensonderhoud werden

⁵⁰ Artikel 51a lid 1 onder b NSv.

voorzien door het direct getroffen slachtoffer. Bijvoorbeeld een niet erkend kind of een huisgenoot die geen bloedverwant is van het directe slachtoffer.

Ter terechtzitting hebben behalve het slachtoffer maximaal drie nabestaanden de mogelijkheid om het spreekrecht uit te oefenen, aldus artikel 51e lid 4 NSv. Er is geen tijdslimiet verbonden aan duur van de verklaring van de spreekgerechtigden en er is geen aanhoudingsplicht voor de rechter wanneer het slachtoffer niet is verschenen.

Verschillende manieren voor het uitoefenen van het spreekrecht⁵¹

Het spreekrecht ter terechtzitting kan op verschillende manieren door de spreekgerechtigde worden uitgeoefend, te weten:

1. Uit het hoofd.
2. Een schriftelijke slachtofferverklaring laten op stellen bij Slachtofferhulp Nederland en iemand anders laten voorlezen of zelf voorlezen op de terechtzitting.

Schriftelijke slachtofferverklaring⁵²

De schriftelijke slachtofferverklaring is een stuk dat op verzoek van het slachtoffer door de OvJ aan het procesdossier is toegevoegd en daarmee deel uitmaakt van processtukken. De schriftelijke slachtofferverklaring kan fungeren als volwaardig alternatief voor slachtoffers die zelf geen gebruik wensen te maken van het spreekrecht op de zitting (niet in persoon of via een vertegenwoordiger het spreekrecht willen uitoefenen), maar wel de Officier van Justitie en de rechter willen informeren over de gevolgen die het misdrijf op hun leven heeft gehad. Echter kan de schriftelijke slachtofferverklaring ook dienen als voorbereiding op het spreekrecht. De schriftelijke slachtofferverklaring is niet wettelijk verankerd. Het slachtoffer kan van elk strafbaar feit een schriftelijke slachtofferverklaring indienen. Maar de rechter is niet gehouden de schriftelijke slachtofferverklaring voor te lezen, tenzij de OvJ of de verdachte dit verlangt.

Ad 8. Recht op schadevergoeding

Artikel 51f NSv geeft aan dat degene die rechtstreeks schade heeft geleden door een strafbaar feit kan zich terzake van zijn vordering tot schadevergoeding als benadeelde partij voegen in het strafproces. De benadeelde partij kan in het strafproces zowel materiële als immateriële schadevergoeding vorderen bij de rechter. Het is een civielproces binnen strafvorderlijk kader. Het volgt de normen van het civielrecht (bijvoorbeeld shockschade). De omvang van de vordering is niet beperkt tot een vaste maximum bedrag. De vordering moet eenvoudig van aard zijn. Dit houdt in dat de strafrechter makkelijk moet kunnen vaststellen of de schade door het strafbare feit is veroorzaakt en hoe hoog deze schade is. Als de vordering te ingewikkeld is, zal de strafrechter de vordering niet-ontvankelijk verklaren. Het is van belang dat de voegingsprocedure accessoir blijft aan het strafgeding.⁵³

Recht op informatie over schadevergoedingsmogelijkheden

Naast de voeging van de benadeelde partij, bestaat er nog een andere mogelijkheid voor het slachtoffer om zijn of haar schade vergoed te krijgen. Dat is de schadevergoedingsmaatregel. Volgens Langemeijer werd na invoering van de Wet Terwee door de rechters een

⁵¹ Bijlsma 2011, p. 89.

⁵² Bijlsma 2011, p. 27-28.

⁵³ In gesprek met Mr. de Haas, strafrechtadvocaat Nederland (01-01-2021).

schadevergoedingsmaatregel opgelegd naast toewijzing van de vordering van de benadeelde partij. Het uitgangspunt hiervan is dat de benadeelde partij een zelfstandig recht heeft op schadevergoeding. De schadevergoedingsmaatregel kan krachtens artikel 36f lid 1 NSv alleen worden opgelegd aan een persoon die veroordeeld wordt voor een strafbaar feit. Degene die door dit strafbare feit een ander schade toebrengt, is naar maatstaven van het burgerlijk recht verplicht tot vergoeding daarvan. Helaas kan de schade van het slachtoffer niet altijd verhaald worden op de dader. Veel daders beschikken namelijk niet over de financiële middelen die nodig zijn om de schade volledig te vergoeden. In dat geval streeft de overheid er naar, dat zij tegemoetkomen in schade van het slachtoffer. In zaken met geweldsmisdrijven is het Schadefonds Geweldsmisdrijven in het leven geroepen.⁵⁴

Voorschotregeling⁵⁵

Door de Wet Versterking Positie Slachtoffers 2011 heeft het slachtoffer van gewelds- of zedenmisdrijf recht op een voorschotregeling. Deze bepaling (voorschotregeling) beoogt dat als de veroordeelde aan wie een schadevergoedingsmaatregel is opgelegd, niet of niet volledig, binnen acht maanden na het onherroepelijk worden van de rechterlijke uitspraak, betaald heeft, het Centraal Justitieel Incassobureau het resterende bedrag uit een Voorschotsfonds uitkeert aan het slachtoffer. Er ontstaat geen ontslag van verdachtesplicht om te betalen.

Ad 9. Herstelrecht

Artikel 51h lid 1 NSv geeft aan dat “het Openbaar Ministerie bevordert dat de politie in een zo vroeg mogelijk stadium het slachtoffer en de verdachte mededeling doet van de mogelijkheden tot herstelrechtvoorzieningen waaronder de bemiddeling.”

Artikel 51h lid 2 Nsv bepaalt dat “indien een bemiddeling tussen het slachtoffer en de verdachte tot een overeenkomst heeft geleid, houdt de rechter, indien hij een straf of een maatregel oplegt, daarmee rekening.”

Volgens Slachtofferhulp Nederland heeft het slachtoffer en diens nabestaande ook het recht om aangifte te doen (artikel 161 NSv), beklagrecht (artikel 12 NSv), recht op vergoeding als getuige, recht op hulp en recht op bescherming.⁵⁶

Beklagrecht

Wanneer het OM besluit om de strafzaak niet (verder) te vervolgen dan kan rechtstreeks belanghebbende krachtens artikel 12 NSv een klacht indienen bij het gerechtshof. Het gerechtshof besluit dan of er toch een strafzaak tegen de verdachte moet komen.

Recht op vergoeding als getuige

Er kan vergoeding van gemaakte kosten (bijvoorbeeld reiskosten) worden gevraagd aan de overheid door degene die moet getuigen in strafzaak.

Recht op hulp

Voor gratis hulp en advies kan het slachtoffer terecht bij verschillende organisaties waaronder

⁵⁴ Langemeijer 2010, p. 105.

⁵⁵ Bijlsma 2011, p. 41.

⁵⁶ <https://fondsslachtofferhulp.nl/rechten-van-slachtoffers/> (27-10-2021).

Slachtofferhulp Nederland, die hulp biedt op praktisch, juridisch en emotioneel vlak.

Recht op bescherming

Politie en justitie zijn verplicht om het slachtoffer bescherming te bieden in het geval van bedreigingen en wraakacties, onder meer begaan door de dader van de feiten. Deze bescherming moet verleend worden vanaf het begin en gedurende het gehele onderzoek. Het slachtoffer heeft eveneens het recht op bescherming van zijn privé-leven, in het bijzonder na het begaan van de feiten.

2.3 MH17

Op 17 juli 2014 is een vliegtuig van het vluchtnummer MH17 neergeschoten boven Oost-Oekraïne. Alle 295 inzittenden, waarvan 196 Nederlanders kwamen om het leven. In het vooronderzoek naar het neerstorten van vlucht MH17 hebben de politie en het Openbaar Ministerie van Nederland samengewerkt met opsporingsautoriteiten van Australië, Maleisië, België en Oekraïne in het *Joint Investigation Team (JIT)*⁵⁷. Uit het vooronderzoek is gebleken dat vier personen worden verdacht voor het neerschieten van het vliegtuig met een Russische Buk-raket. Op basis van dit resultaat heeft het Nederlands Openbaar Ministerie besloten de vier verdachten te vervolgen op 19 juni 2019. Nadat het Nederlands Openbaar Ministerie zulks heeft bekendgemaakt, is een Rechtsbijstandsteam (RBT) ingesteld om alle nabestaanden (590) juridische hulp te verlenen tijdens de MH17-strafzaak. Het RBT bestaat uit acht Nederlandse advocaten. Op 19 maart 2020 is het MH17-strafproces begonnen.⁵⁸

Aangifte

Uit mijn onderzoek is niet gebleken dat de nabestaanden van MH17-slachtoffers aangifte hebben gedaan.

Nabestaanden⁵⁹

Nabestaanden van de MH17-ramp hebben verschillende rechten tijdens het strafproces, namelijk:

1. Recht op informatie (artikel 51ac NSv);
2. Recht op kennisnemen van processtukken (artikel 51b lid 1 NSv);
3. Recht op toevoegen van processtukken aan het dossier (artikel 51b lid 2 NSv);
4. Spreekrecht (artikel 51e NSv);
5. Recht op juridische bijstand (artikel 51c NSv);
6. Recht op een tolk (artikel 51c lid 5 NSv);
7. Recht op schadevergoeding (artikel 51f NSv).

Ad 1. Recht op informatie

Voorafgaand aan het proces heeft het Nederlands Openbaar Ministerie - voor zover mogelijk - steeds alle nabestaanden voorgelicht over de voortgang van het onderzoek en hun rechten in

⁵⁷ Een Joint Investigation Team (JIT) wordt gevormd als landen een gezamenlijk opsporingsdoel hebben. Het JIT is op 7 augustus 2014 opgericht.

⁵⁸ <https://www.ad.nl/mh17/dit-zijn-de-298-slachtoffers-van-de-ramp-met-mh17-a2cac496/> (11-11-2021).

⁵⁹ <https://www.sapadvocaten.nl/strafproces-mh17-meest-gestelde-vragen/> (12-11-2021).

dit strafproces. Om een volledig en actueel beeld van de wensen van alle nabestaanden te krijgen, heeft het OM in overleg en afstemming met het RBT een wensenformulier verzonden. In dit formulier worden de nabestaanden in ieder geval gevraagd aan te geven⁶⁰:

1. of zij gebruik willen maken van het spreekrecht;
2. of zij een schriftelijke slachtofferverklaring willen indienen;
3. of zij een vordering tot schadevergoeding zullen indienen.

Nabestaanden van MH17-slachtoffers hebben recht op informatie. Dit betekent dat zij recht hebben op kennisname en afschrift van stukken uit het strafdossier of het toevoegen van stukken aan het dossier. Het Nederlands Openbaar Ministerie vindt het van belang dat nabestaanden op de hoogte zijn van de vorderingen van het strafproces, alvorens bekendmakingen aan de pers worden gedaan.⁶¹

Ad 2. Recht op kennisnemen van processtukken⁶²

Na herhaald verzoek hebben advocaten van nabestaanden het complete procesdossier gekregen. Dit onder de voorwaarde dat de advocaten de stukken uit het dossier niet verder mochten verspreiden. Er mocht slechts mondelinge bespreking plaatsvinden met nabestaanden over de inhoud en niet delen met kantoor genoten. Ook moesten de advocaten diverse veiligheidsmaatregelen nemen, zodat de stukken uit het strafdossier niet via hun konden verspreiden. Dit betekende onder meer dat de advocaten fysiek bij elkaar kwamen om hun bevindingen uit het strafdossier te bespreken. Tijdens deze bijeenkomsten werden digitale devices verwijderd, zoals telefoon. Voorheen kregen de advocaten de beschikking over de samenvattende processen-verbaal.

Ad 3. Recht op toevoegen van processtukken aan het dossier

Er zijn stukken toegevoegd aan het dossier, zoals schriftelijke slachtofferverklaringen van nabestaanden die wel of geen gebruik hebben gemaakt van het spreekrecht, foto's van slachtoffers zijn toegevoegd en er zijn stukken overgelegd om te voegen bij de vorderingen tot schadevergoeding van nabestaanden.

Naar oordeel van de rechtbank moet de bepaling in de wet over het toevoegen van stukken aan het procesdossier zo worden begrepen dat in beginsel alle stukken die redelijkerwijs van belang kunnen zijn voor beslissingen die de rechtbank bij de einduitspraak zal moeten nemen, tot de processtukken behoren en dus aan het procesdossier moet worden toegevoegd. Na aanvang van het onderzoek ter terechtzitting is het de rechter die bepaalt of het voegen van stukken noodzakelijk is. Belissend daarbij is de relevantie van die stukken, niet of het gaat om belastende of ontlastende stukken.⁶³

Ad 4. Spreekrecht

Het spreekrecht is een bijzonder en belangrijk recht voor nabestaanden. Zij richten zich met het spreekrecht in het openbaar tot de rechtbank, de verdachten en andere verantwoordelijken

⁶⁰ <https://www.om.nl/onderwerpen/mh17-vliegramp/vervolgning-en-rechtszaak/zitting-31-augustus-2020> (12-11-2021).

⁶¹ <https://www.sapadvocaten.nl/strafproces-mh17-meest-gestelde-vragen/> (12-11-2021).

⁶² <https://www.advocatenblad.nl/2021/06/07/strafproces-mh17-1/> (12-11-2021).

⁶³ <https://www.courtmh17.com/nieuws/2021/resume-van-de-dag-24-september-2021.html> (12-11-2021).

voor het gebeurde. Hun stem wordt daarmee gehoord en weegt mee in het vonnis waarin recht wordt gedaan.

In de periode van 6 tot en met 24 september hebben ruim 90 nabestaanden gebruik gemaakt van hun spreekrecht. Nabestaanden waren fysiek in de rechtszaal aanwezig, spraken door middel van een vooraf opgenomen videoboodschap of via een live-verbinding vanaf de locatie waar de nabestaanden zich bevond. Ook hebben advocaten van het Rechtsbijstandsteam verklaringen namens nabestaanden voorgelezen.⁶⁴ Verder hebben acht nabestaanden van MH17-slachtoffers hun spreekrecht uitgeoefend op 8 november 2021.⁶⁵

De uitoefening van het spreekrecht was een belangrijk moment in de strafzaak. Met de persoonlijke verklaringen hebben de nabestaanden hun verdriet kenbaar kunnen maken en kunnen vertellen over de impact van de vliegcrash op hun leven. Zo geven ze hun dierbaren en hun emoties een stem. Ook zijn er foto's, filmpjes en voorwerpen van betekenis getoond, waarmee ze hun dierbaren een gezicht hebben gegeven. Voor de verwerking van de ramp is dat heel belangrijk.⁶⁶ Verder hebben een aantal nabestaanden ook gesproken over hoe zij deze strafzaak en het bewijs zien.⁶⁷ Er zijn geen vragen gesteld aan de spreekgerechtigde(n), maar er is naar hun geluisterd. Elke spreekgerechtigde heeft maximaal 20 minuten gekregen om zijn of haar verhaal te doen.⁶⁸

Zoals eerder aangegeven is er in het algemeen geen tijdslimiet verbonden aan het spreekrecht, maar in het MH17-strafproces hebben de spreekgerechtigden maximaal 20 minuten gekregen om zijn of haar verhaal te doen. Naar mijn mening heeft de rechtbank genoeg tijd gegeven aan de spreekgerechtigden om zijn of haar verhaal te doen.

Ad 5. Recht op juridische bijstand

Nabestaande van MH17-slachtoffers hebben recht op juridische bijstand. In deze zaak worden de nabestaanden bijgestaan door het Rechtsbijstandsteam. De bijstand in de MH17-zaak is voor de nabestaanden kosteloos.

Ad 6. Recht op tolk

De nabestaanden van MH17-slachtoffers hebben recht op een gratis tolk wanneer ze de Nederlandse (en mogelijk in deze zaak de Engelse) taal niet of onvoldoende beheersen. In deze zaak hebben nabestaanden gebruik gemaakt van het recht op tolk.

Ad 7. Recht op schadevergoeding

Nabestaanden kunnen een vordering tot schadevergoeding indienen tijdens het strafproces (voeging). Vereist is dat het gaat om schade die in rechtstreeks verband staat met het handelen

⁶⁴ <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5256235/spreekrecht-mh17-slachtoffers-rechtszaak-verklaringen> (11-11-2021).

⁶⁵ <https://www.courh17.com/nieuws/2021/resume-van-de-dag-maandag-8-november-2021.html> (11-11-2021).

⁶⁶ <https://nos.nl/artikel/2396661-rechters-luisteren-drie-weken-lang-naar-immens-verdriet-in-mh17-zaak.html> (04-10-2021).

⁶⁷ <https://www.courh17.com/nieuws/2021/resume-van-de-dag-maandag-8-november-2021.html> (11-11-2021).

⁶⁸ <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/3726057/nabestaande-van-mh17-ramp-doen-nog-een-keer-hun-verhaal> (13-11-2021).

van de verdachte. Het is van belang dat de voegingsprocedure accessoir (afhankelijk) blijft aan het strafgeding. Een zo vlot mogelijke afhandeling van de strafzaak blijft het uitgangspunt.

Een aantal nabestaanden van MH17-slachtoffers hebben materiële schadevergoeding ontvangen van Malaysia Airlines. Op 13 april 2021 heeft het RBT namens nabestaanden vordering tot immateriële schadevergoeding ingediend tegen verdachten bij de rechtbank den Haag. De nabestaanden hebben nu de positie van benadeelde partij in het strafproces. De nabestaanden hebben smartengeld gevraagd, dat bestaat uit een vast bedrag van 40.000 tot 50.000 euro per slachtoffer. De vorderingen zijn gebaseerd op de mogelijkheden die het Oekraïens recht biedt. Op 22 april 2021 heeft de rechtbank de schadevergoedingsvorderingen van de nabestaanden toegewezen, omdat:

1. de behandeling van de vorderingen niet zal leiden tot onevenredige belasting van het strafproces, vanwege het feit dat het MH17-strafproces van buitengewone omvang en complexiteit is;
2. van het overschaduwen van het strafgeding door de behandelingen van de vorderingen zal niet snel sprake zijn;
3. de inhoud van de vorderingen relatief eenvoudig van aard is, vanwege het feit dat de nabestaanden aanspraak maken op vaste bedragen aan immateriële schade.

Op 8 december 2021 heeft de rechtbank aangegeven dat nabestaanden 301 vorderingen tot immateriële schadevergoeding hebben ingediend tegen de verdachten. Het RBT van de nabestaanden heeft de schadevorderingen toegelicht. Daarbij is met name aangestipt dat de opstelling van de verdachten en het geen verantwoordelijkheid nemen voor het neerhalen van MH17 extra leedverhogend werkt de verwerking van het verlies nog steeds bemoeilijkt. Voor de nabestaanden rest daarom alleen het vorderen van een financiële vergoeding om het leed te verzachten. Oekraïens recht is van toepassing op de beoordeling van de schadevorderingen. Er zijn alleen vorderingen voor vergoeding van immateriële schade ingediend, deze zijn eerder schriftelijk bij de rechtbank ingediend. Deskundigen in Oekraïens recht hebben die vorderingen toegelicht. Begroting van de schade naar Oekraïens recht lijkt op die van het Nederlands recht. Er is opgave gedaan van en toelichting gegeven op uitbetalingen die nabestaanden van Malaysian Airlines hebben ontvangen. Volgens het Rechtsbijstandsteam kunnen die betalingen niet in mindering worden gebracht op de in deze procedure gevorderde bedragen, omdat ze niet de persoonlijke aansprakelijkheid van de daders vervangen. Nabestaanden hebben van verzekeraars geen uitkeringen voor immateriële schade ontvangen.⁶⁹

2.4 Rechten van het slachtoffer in Suriname

In het Surinaams Wetboek van Strafvordering wordt het slachtoffer nergens als zodanig genoemd. Met het slachtoffer in het strafrecht wordt bedoeld de benadeelde, de persoon die verklaart schade te hebben geleden door het misdrijf, maar oorspronkelijk geen partij is in het strafproces (artikel 316-323 Sv). In de strafvordering zijn er verschillende benamingen die kunnen worden gebruikt voor het slachtoffer, zoals belanghebbende, beledigde partij en

⁶⁹ <https://www.courtmh17.com/nieuws/2021/resume-van-de-dag-woensdag-8-december-2021.html> (03-12-2021).

benadeelde partij. Er is geen aparte definitie voor het slachtoffer opgenomen, zoals dat wel het geval is in Nederland.

De rechten die het slachtoffer van een misdrijf heeft in Suriname zijn:

1. Artikel 149 Sv recht op aangifte: een ieder die kennis draagt van een strafbaar feit mag aangifte doen bij de politie. De aangifte moet dan ook deugdelijk zijn en niet vals zijn. Indien er een valse aangifte wordt gedaan dan kan conform artikel 240 Sr, diegene gestraft worden met ten hoogste een jaar lang gevangenisstraf.
2. Artikel 4 Sv beklagrecht: wanneer een strafbaar feit niet (verder) wordt vervolgd, de belanghebbende daarover zijn beklag kan doen bij het Hof van Justitie. Het HvJ kan de Procureur-Generaal opdragen verslag hierover te doen en ook bevelen dat de vervolging zal worden ingesteld of voortgezet.
3. Recht om gehoord te worden op basis van het hoor- en wederhoor beginsel. Wanneer de politie de aangifte in geschrifte heeft gesteld dan is het van belang dat het slachtoffer in het kader van het opsporingsonderzoek ter verkrijging van bewijs ook wordt gehoord, nader gehoord en indien noodzakelijk ook geconfronteerd wordt met de verdachte(n). Immers, is het slachtoffer de belangrijkste belanghebbende in een strafzaak. Het hoor- en wederhoor beginsel werkt door tijdens het proces ter terechtzitting. De OvJ of de rechter zullen het slachtoffer stilzwijgend of nadrukkelijk betrekken in het strafproces. Het stilzwijgend betrekken van het slachtoffer geschiedt door de verklaring van het slachtoffer afgelegd bij de opsporing nadrukkelijk mee te nemen in hun bewijsvoering en motivering van de impact die het misdrijf heeft gehad op het slachtoffer. Bijvoorbeeld slachtoffers van zedenmisdrijven die geestelijke trauma overhouden of slachtoffers van verkeersmisdrijven die verminkt door het leven moeten of slachtoffers die als nabestaande een leed moeizaam kunnen verwerken, zoals het geval in de decembermoorden kwestie.
4. Artikel 155 Sv: geeft aan dat een ieder die door een strafbaar feit schade heeft geleden, aangemerkt wordt als beledigde partij. De beledigde partij kan anders worden betiteld als de benadeelde partij. Reeds bij de opsporingsambtenaar kan het slachtoffer dus de benadeelde partij zich opgeven als te zijn beledigde partij. En kan daar al de rechten die de wet biedt, exerceren. In de praktijk kan de beledigde partij een persoonlijk gesprek aanvragen met de OvJ. In dit gesprek kunnen allerlei zaken aan de orde komen, zoals de gevolgen die het slachtoffer heeft ondervonden vanwege het gepleegde strafbare feit, de kosten die daarmee gepaard zijn gegaan en eventueel vragen als een veroordeling kan volgen tot schadeloosstelling van de verdachte. Er wordt geen gebruik gemaakt van die mogelijkheid vanwege onwetendheid van het slachtoffer. Er kan dus een verzoek worden gericht aan de OvJ door het slachtoffer voor een gesprek.⁷⁰
5. De Officier van Justitie draagt wel de zorg dat het slachtoffer bij monde van getuige correct wordt bejegend, maar ze hebben geen speciale instructienorm.
6. Artikel 316 Sv: het slachtoffer of de nabestaande heeft het recht om zich te voegen in het strafproces als beledigde in eerste aanleg, terzake van de vordering tot schadevergoeding. De voeging kan alleen plaatsvinden als het slachtoffer schade heeft geleden en die vergoed wil krijgen. In de praktijk gebeurt voeging vaak door tussenkomst van de advocaat. Wanneer de beledigde partij heeft gevraagd om vergoeding in het strafprocesrecht, dan vraagt de OvJ ook dat de rechter een uitspraak doet over de toewijzing van de vordering.⁷¹

⁷⁰ In gesprek met Mr. Braam, advocaat (23-11-2021).

⁷¹ In gesprek met Mr. Braam, advocaat (23-11-2021).

7. Artikel 316 lid 2 Sv: voeging geschiedt voor het requisitoir (strafeis van OM).
8. Artikel 319 lid 1 Sv: recht op bijstand. De beledigde partij kan zich vertegenwoordigen of doen bijstaan door een advocaat of een andere gemachtigde.
9. Artikel 319 lid 2 Sv: de beledigde partij heeft, nadat hij zich gevoegd heeft in het strafproces, recht op kennismaken of inzage van processtukken. Als er geen sprake is van voeging dan heeft het slachtoffer geen recht op inzage van het dossier.
10. Het recht om schadevergoeding te eisen zowel voor de strafrechter als voor de civiele rechter, in beide gevallen met alle voordelen die het strafproces te bieden heeft op het punt van de bewijsvinding, de onkosten en de snelheid van procederen.
11. Het slachtoffer heeft recht op materiële schadevergoeding (artikel 32 lid 2 Wet RIS) en wel tot een maximum bedrag van \$ 2777.77 (Vonnis 14 maart 2016), indien er sprake is van causaliteit tussen de schadeveroorzakende handeling en de schade. Er is geen erkenning van immateriële schadevergoeding in het strafrecht. De Surinaamse wettelijke bepalingen bieden geen volledige herstel aan slachtoffers.
12. Volgens Meester Braam is het recht op informatie niet wettelijk vastgelegd en kan in twee gevallen:
 - Door voeging van het slachtoffer of de nabestaande heeft hij recht op inzage van processtukken
 - Door op de zitting aanwezig te zijn als publiek of als getuige

In de meeste westerse landen wordt er toe overgegaan slachtoffers van delicten de nodige steun en hulp te bieden. Zo zijn er in Nederland fondsen ingesteld waaruit slachtoffers van zware geweldsdelicten, zoals diefstal, (seksueel) geweld, ongeval, een uitkering kunnen krijgen ter vergoeding van de door hem opgelopen schade of psychische of sociale hulpverlening kunnen krijgen. In Suriname is er nog geen fondsen ingesteld waaruit slachtoffers van delicten een uitkering kunnen krijgen ter vergoeding van de door hen opgelopen schade. In Suriname zijn er fondsen die slechts toezien op immateriële steun, zoals emotionele, praktische en juridische hulp.

Het Bureau Slachtofferzorg⁷²

Het Bureau Slachtofferzorg is opgericht op 10 december 2008 als een werk arm van het Ministerie van Justitie en houdt zich voornamelijk bezig met psychosociale begeleiding van slachtoffers. Volgens Mevrouw Radjana Mahabier, waarnemend hoofd van het Bureau Slachtofferzorg in Paramaribo, worden slachtoffers voor andere begeleiding doorverwezen naar hulporganisaties waarmee het bureau een samenwerking heeft, zoals Bureau Rechtszorg, Bureau voor Familierechtelijke Zaken, Sociale Zaken etc. Verder geeft zij aan dat de begeleiding plaatsvindt door een team van maatschappelijk werkers van het bureau en biedt gratis hulp op praktisch, juridisch en emotioneel gebied aan slachtoffers van gewelds-, zedenmisdrijven, huiselijk geweld en poging tot zelfmoord, door het slachtoffer te ondersteunen bij het verwerken van de schokkende gebeurtenis en het waar mogelijk te helpen herstellen, en/of verdere materiële en immateriële schade te voorkomen.

⁷² In gesprek met Mevrouw Mahabier, waarnemend hoofd van het Bureau Slachtofferzorg in Paramaribo (07-02-2022).

Doel van het Bureau Slachtofferzorg

Het bijdragen aan adequaat en georganiseerde en doelmatige hulpverlening aan slachtoffers van onder andere geweldsmisdrijven, zedenmisdrijven, huiselijk geweld en zelfmoord gevallen door een gecoördineerde, integrale aanpak waarin het slachtoffer centraal staat. De daaruit voortvloeiende taken zijn:

1. Het sociaal en psychisch begeleiden van slachtoffers;
2. Het bijstaan van het slachtoffer bij politionele, juridische en medische afhandeling van het proces;
3. Doorverwijzing van slachtoffers naar andere instanties;
4. Het bevorderen van de doorstroming van informatie tussen het slachtoffer en de politie, het parket en andere relevante organisaties;
5. Het verlenen van emotionele ondersteuning;
6. Het verstrekken van informatie met betrekking tot het beschermingsbevel.

Volgens Mevrouw R. Mahabier doen medewerkers alleen emotionele ondersteuning tijdens een civiele zitting van beschermingsbevelen (huiselijk geweld). Met andere woorden geen emotionele ondersteuning tijdens een strafzitting.

Ten aanzien van de doelstelling en taken die medewerkers doen, zijn ze niet in staat om materiële hulpverlening aan de cliënt te geven. Maar er wordt samen met de cliënt en/of andere hulporganisaties gekeken naar oplossingsmogelijkheden. Bijvoorbeeld als de cliënt zijn huis heeft verloren. In zo een geval is er geen te huis voor mensen die dakloos zijn geworden, maar er wordt gekeken met andere hulporganisaties (bijvoorbeeld Sociale Zaken) wat ze kunnen betekenen voor de cliënt. Wanneer de cliënt komt met verzoek voor alimentatie van kinderen dan wordt hij of zij verwezen naar het Bureau voor Familierechtelijke Zaken. Het is dus helemaal afhankelijk van de hulpvraag van de cliënt, want zodoende kunnen de medewerkers van het bureau kijken wat ze kunnen doen voor de cliënt.

Aanmelding van de cliënt

De aanmelding van de cliënt kan op twee manieren geschieden, namelijk:

1. Doorverwijzing door de politie of andere instanties
2. Zelfstandig

Als de persoon vanwege een grondige reden (bijvoorbeeld cliënt heeft zodanige letsels opgelopen) niet in staat is zelf te komen dan kunnen de medewerkers van Slachtofferzorg ook naar hen toe gaan. Dat is de outreach die wordt gedaan.

Hulpverlening aan de cliënt

Bij slachtoffers die hulp komen zoeken bij het Bureau Slachtofferzorg wordt er eerst een intake gedaan. Vervolgens wordt er geluisterd naar het verhaal van het slachtoffer om zodoende tot de hulpvraag te komen. Afhankelijk van de hulpvraag wordt er gekeken of het bureau zelf hulp kan bieden aan de cliënt of moet de cliënt verwezen worden naar andere hulporganisaties. Als het bureau zelf hulp moet bieden dan is dat divers (verschillend). Bijvoorbeeld als de cliënt begeleiding wil dan wordt er psychosociale begeleiding gegeven of als de cliënt een beschermingsbevel wil aanvragen, omdat hij of zij last heeft van zijn/haar partner (huiselijk geweld) dan wordt de cliënt geassisteerd bij het invullen van een formulier en indien nodig

gaat een medewerker van het bureau samen met de cliënt naar de civiele rechter (de emotionele ondersteuning bieden aan de cliënt). Medewerkers van het Bureau Slachtofferzorg pleiten niet voor de cliënt zoals een advocaat, maar ze gaan met de cliënt mee alleen voor de emotionele ondersteuning. Wanneer er een zodanige situatie (bijvoorbeeld bedreiging van de partner met de dood) is waarbij de cliënt niet terug kan gaan naar huis dan wordt er gekeken of er opvang nodig is. Indien opvang nodig is dan kan het bureau ook opvang bieden voor een bepaalde periode.

Er kan geen specifieke cijfer worden doorgegeven op de vraag van hoeveel slachtoffers per jaar hulp komen zoeken bij het Bureau Slachtofferzorg, omdat er geen juiste weergave is. De reden hiervoor is dat er vanwege covid weinig cliënten naar het bureau komen voor hulp en informatie wordt telefonisch doorgegeven.

2.5 Het 8 december strafproces

Bij de 8 decembermoorden kwamen vijftien tegenstanders van het toenmalige militaire regime om het leven. In de nacht van 7 op 8 december 1982 zijn er vijftien slachtoffers gemarteld en gedood in het Fort Zeelandia onder leiding van Bouterse. De ex-legerleider Bouterse was samen met een groep sergeanten door een coup op 25 februari 1980 aan de macht gekomen.⁷³

De slachtoffers waren journalisten, advocaten, militairen, docenten of vakbondsleider. Vooraanstaande Suriname die openlijk kritiek hadden op of verzet pleegden tegen het regime van Bouterse.

Op 1 november 2000, een maand voor het aflopen van de officiële verjaringstermijn, startte de Surinaamse justitie een gerechtelijk vooronderzoek naar de daders van de 8 decembermoorden. Het strafproces begon op 30 november 2007 en op 29 november 2019 heeft de Krijgsraad vonnis gewezen in het 8 decembermoorden proces.⁷⁴

Vijfentwintig militairen werden ervan verdacht betrokken te zijn bij de moorden. De hoofdverdachte, Bouterse, zelf hield vol dat hem slechts ‘politieke verantwoordelijkheid’ valt aan te rekenen en dat hij niet aanwezig was in Fort Zeelandia ten tijde van de moorden. Getuigen hebben echter verklaard dat de slachtoffers eerst voor Bouterse zijn geleid, die hen daarop heeft ‘veroordeeld’. Volgens Ruben Roozendaal, één van de verdachten, heeft Bouterse persoonlijk C. Daal en S. Rambocus doodgeschoten.⁷⁵

Nabestaanden

Aangifte

Er is niet gebleken dat er in het geval van de 8 decembermoorden door *belanghebbenden* aangifte hebben gedaan bij de politie. Noch zijn er door het OM vóór het jaar 2000 effectieve stappen gezet om te komen tot daadwerkelijke vervolging van de notoire feiten van 8 december 1982, hoewel zij hiertoe alleszins bevoegd was. Het OM is bevoegd om zelfs zonder dat er aangifte wordt gedaan, ambtshalve over te gaan tot onderzoek en vervolging van vermeende

⁷³ <https://www.zeeuwseankers.nl/verhaal/fort-zeelandia> (05-10-2021).

⁷⁴ <https://www.isgeschiedenis.nl/nieuws/geschiedenis-van-decembermoorden-in-suriname/> (10-10-2021).

⁷⁵ <https://www.dbsuriname.com/2021/08/30/8-decemberproces-bereikt-climax/> (15-10-2021).

strafbare feiten van welke zij op de hoogte is, aangezien recht tot strafvordering in de regel ontstaat zodra het vermoeden van een strafbare feit is gerezen.⁷⁶

Beklagrecht

Op 15 maart 2000 werden twee beklagschriften ingediend bij het Hof van Justitie ter zake niet vervolgen van een strafbaar feit, in dit geval de 8 decembermoorden 1982. Deze beklagschriften werden conform ex. artikel 4 Sv ingediend bij het Hof van Justitie door nabestaanden via hun advocaat, Mr. H. Essed, (eerste beklagschrift) en door rechtspersonen (tweede beklagschrift).

Vordering ingetrokken door nabestaanden als beledigde partij

In 2012 hadden nabestaanden de Krijgsraad verzocht om zich te mengen in het strafproces, want ze wilden procespartij (mag bewijs aanleveren) worden conform artikel 8 AVR.M.⁷⁷ Volgens Mr. H. Essed hadden de nabestaanden na de aanneming van de amnestiewet een verzoek gedaan aan de Krijgsraad om zich te mogen mengen in het 8 december strafproces op grond van artikel 8 AVR.M. Dat zou betekenen dat de nabestaande volwaardige procespartij zouden zijn in het strafproces. In 2014 heeft de Krijgsraad dit verzoek afgewezen, maar besloot op basis van artikel 316 van het Surinaams Wetboek van Strafvordering nabestaanden te voegen in het proces als beledigde partij. Volgens Mr. Kasdipowidjojo houdt het voegen van de nabestaanden als benadeelde partij dat zij echter geen bewijs mogen aandragen in het proces, maar slechts schadevergoeding mogen vragen. Doel van de nabestaande was juist om deel te zijn van het strafproces, waarbij ook de bewijsvoering geleverd zou worden. Die voeging als beledigde partij heeft in principe geen strafrechtelijke waarde of strafrechtelijk voordeel voor de nabestaanden, want ze worden geen procespartij. Die voeging als beledigde partij heeft overigens aantal nadelen, met name civiele nadelen met betrekking tot het recht op eventuele schadevergoeding. De vordering als beledigde partij wordt door de wet beperkt tot een maximum bedrag wat niet erg hoog is en vooral als de beslissing negatief is, kan er daartegen geen hoger beroep worden aangetekend. In 2018 hadden de nabestaanden die zich gevoegd hadden als beledigde partij, hun vordering als beledigde partij ingetrokken.⁷⁸

Naar mijn mening is de beslissing van de Krijgsraad juist, omdat slachtoffers in Suriname geen procesdeelnemer zijn. In Suriname kan een slachtoffer in bepaalde hoedanigheden betrokken zijn bij het strafproces, namelijk als aangever, als getuige, als klachtgerechtigde, als klager of als beledigde partij c.q. benadeelde partij. Uit artikel 8 AVR.M. zelf is niet af te leiden dat slachtoffers en nabestaanden zich kunnen beroepen, maar alleen de verdachte.

⁷⁶ Supra noot 15, p. 585.

⁷⁷ <https://www.dbsuriname.com/2018/04/30/8-decemberstrafproces-verzoek-nabestaanden-mengen/> (11-11-2021).

⁷⁸ <https://www.dbsuriname.com/2018/05/09/8-decemberstrafproces-nabestaanden-vordering-beledigde-partij-terug-trekken/> (11-11-2021).

Conclusie

Alvorens wordt overgegaan tot het vermelden van de conclusies is het goed om de onderzoeksvraag weer te bekijken. De onderzoeksvraag luidt als volgt: *“Wat is de plaats van het slachtoffer in het strafproces en is het noodzakelijk hierin wijzigingen aan te brengen?”*

Ten aanzien van de plaats van het slachtoffer in Suriname kan er geconcludeerd worden dat het slachtoffer geen strafprocessuele rol heeft, omdat er geen erkenning is van het spreekrecht aan slachtoffers en diens nabestaanden van ernstige misdrijven, zoals dat wel het geval is in Nederland. Door het spreekrecht kunnen slachtoffers van bepaalde strafbare feiten spreken over de impact van het misdrijf, de schuld van de verdachte, persoon van de verdachte, feiten en de straf die de rechter zou moeten opleggen. In Suriname kan het slachtoffer optreden als aangever en afhankelijk van de fase in het onderzoek als klachtgerechtigde of klager. Daarnaast kan het slachtoffer de positie van beledigde partij innemen en zich voegen in het strafproces (artikel 316 Sv). Ten aanzien van de hoogte van de schade in het strafproces heeft het Hof in het vonnis van 14 maart 2016 aangegeven dat de beledigde partij voor de materiële kosten tot een maximum bedrag van \$ 2777.77 kan ontvangen, tenzij er sprake is van causaal verband tussen de veroorzaakte schade en het strafbare feit. Tot slot kan het slachtoffer opgeroepen worden om te verschijnen in de hoedanigheid van getuige.

In Nederland is de positie van slachtoffers steeds verbeterd en versterkt door het maken van wet- en regelgeving. De wetgever heeft een aantal bevoegdheden, die voorheen uitsluitend aan de benadeelde partij toekwamen, opnieuw in het algemeen geformuleerd voor slachtoffers en nabestaanden. Hierdoor heeft het slachtoffer een eigen titel gekregen in het Nederlands Wetboek van Strafvordering. Ook is er een definitie van het begrip slachtoffer opgenomen in artikel 51a van het Nederlands Wetboek van Strafvordering, terwijl dit niet het geval is in Suriname. In Suriname heeft de wetgever aantal bevoegdheden uitsluitend aan de beledigde partij toegekend.

In het MH17-strafzaak worden nabestaanden volgens de Nederlandse wet, artikel 51a lid 1 onder b NSv, aangemerkt als slachtoffer. Hierdoor hebben de nabestaanden van MH17-slachtoffers gebruik gemaakt van een aantal rechten, zoals recht op correcte bejegening, recht op informatie over zijn case, recht op kennismaken van processtukken, recht op toevoegen van processtukken, recht op kosteloze bijstand, recht op een gratis tolk, recht op vertaling van de stukken, spreekrecht en recht op schadevergoeding.

In het 8 decembermoorden strafproces moesten de nabestaanden zich voegen als beledigde partij in het strafproces, zodat de advocaat, Mr. H. Essed, gebruik kon maken van het recht op kennismaken van de processtukken. Dit recht kan alleen worden uitgeoefend nadat voeging van de nabestaande heeft plaatsgevonden (artikel 316 Sv). Nabestaanden wilden zich voegen als procespartijen, maar dat was helaas niet mogelijk, omdat een slachtoffer in dit kader de nabestaanden van decembermoorden slechts kunnen voegen om schadevergoeding te krijgen, indien de verdachte schuldig wordt bevonden door de rechter.

In Nederland heeft de Officier van Justitie speciale instructienorm, terwijl dat niet het geval is in Suriname.

In Nederland kunnen slachtoffers zowel materiële als immateriële schadevergoeding eisen in het strafproces, terwijl er in Suriname geen erkenning is van immateriële schadevergoeding in het strafproces.

Naar mijn mening is het wel noodzakelijk om de wijzigingen aan te brengen in het Wetboek van Strafvordering en artikel 32 lid 2 Wet RIS, om zodoende de positie van het slachtoffer in het strafproces te verbeteren en te versterken.

Aanbevelingen

Suriname kan een voorbeeld nemen van Nederland door wet- en regelgeving te maken, zodat de positie van het slachtoffer wordt verbeterd en versterkt. Het invoeren van het spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden van bepaalde strafbare feiten, zodat ze procesdeelnemers kunnen worden in het strafproces. Bij het invoeren van het spreekrecht moet er een tijdslimiet vermeld zijn en motiveringsplicht voor de rechter wanneer hij afwijkt van de verklaring van de spreekgerechtigde. Het spreekrecht kan geschieden voor het requisitoir van het Openbaar Ministerie.

Het slachtoffer moet een duidelijker omschreven rol worden toebedeeld door de positie van het slachtoffer vast te leggen door het Wetboek van Strafvordering te wijzigen ten aanzien van de positie van het slachtoffer. De ministerie van Justitie en Politie, DNA en regering samen met advies van mensenrechten organisaties, OM en rechters zouden hieraan moeten werken. Tevens moet er een definitie van het begrip slachtoffer worden opgenomen in het Wetboek van Strafvordering.

De wetgever kan bepaalde richtlijnen voor de politie en het Openbaar Ministerie introduceren, waarin instructies betrekking hebbende op correcte bejegening en informatieverstrekking.

Erkenning van immateriële schadevergoeding in het strafproces in Suriname en het wijzigen van maximaal bedrag van artikel 32 lid 2 Wet RIS dat het slachtoffer kan ontvangen voor materiële schadevergoeding.

Het instellen van schadefondsen voor slachtoffers en nabestaanden van strafbare feiten, zoals verkeersongevallen, gewelds- en zedenmisdrijven.

De titel ‘beledigde partij’ in het Wetboek van Strafvordering kan vervangen worden door ‘het slachtoffer’. Deze titel kan onderverdeeld worden in drie afdelingen. In de eerste afdeling (‘Definities’) kunnen de definities van het begrip slachtoffer en familieleden aan de orde komen. In de tweede afdeling (‘Rechten van het slachtoffer’) kunnen de algemene rechten van slachtoffers aan de orde komen. Bij het opnemen van de rechten van het slachtoffer, mag het spreekrecht, recht op informatie en recht op correcte bejegening niet ontbreken. In de derde afdeling (‘Schadevergoeding’) kunnen de mogelijkheden tot schadevergoeding en schadebemiddeling aan de orde komen. Tevens kan het begrip ‘beledigde partij’ vervangen worden door de term ‘benadeelde partij’, omdat de term ‘beledigde partij’ een verouderde term is.

Bronvermelding

Literatuur

- ❖ **Jonkers e.a. 1971**
W.H.A. Jonkers e.a., *Slachtoffers van delicten*, Nijmegen 1971.
- ❖ **Groenhuijsen & Knigge 2001**
M.S. Groenhuijsen en G. Knigge, *Onderzoeksprojekt Sv, Eerste interimrapport Sv 2001-Het onderzoek ter terechtzitting 2001*.
- ❖ **Langemeijer 2010**
F.F. Langemeijer, *Het slachtoffer en het strafproces*, Deventer: Kluwer 2010.
- ❖ **Groenhuijsen e.a. 2010**
M.S. Groenhuijsen e.a. in opdracht van WODC, *Het spreekrecht in Nederland: een bijdrage aan het emotioneel herstel van slachtoffers?*, Tilburg: 2010 (INTERVICT).
- ❖ **Bijlsma 2011**
A.C. Bijlsma, *Praktijkboek slachtofferzorg. De rol van het slachtoffer in het strafproces*, Nijmegen: Wolfs Legal Publisher 2011.
- ❖ **Korver 2012**
R. Korver, *Recht van spreken*, Utrecht: Uitgeverij de Arbeiderspers 2012.
- ❖ **Candido e.a. 2013**
J. Candido e.a., *Slachtoffer en de rechtspraak – Handleiding voor de strafrechtspraak*, Den-Haag: LOVS 2013.
- ❖ **Corstens 2014**
G.J.M. Corstens, *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer: Kluwer 2014.
- ❖ **Candido e.a. 2017**
J. Candido e.a., *Slachtoffer en de rechtspraak – Handleiding voor de strafrechtspraak*, Den-Haag: LOVS 2017.

Online documenten

- ❖ <https://www.dbsuriname.com/2013/10/25/rubriek-wet-en-praktijk-het-spreekrecht/> (10-09-2021).
- ❖ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/11/27/wetsvoorstel-uitbreiding-slachtofferrechten-naar-tweede-kamer> (03-12-2021).
- ❖ <https://fondsslachtofferhulp.nl/rechten-van-slachtoffers/> (27-10-2021).
- ❖ <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Onbeperkt-spreekrecht-slachtoffers-en-nabestaanden.aspx> (24-10-2021).

- ❖ <https://www.ad.nl/mh17/dit-zijn-de-298-slachtoffers-van-de-ramp-met-mh17-a2cac496/> (11-11-2021).
- ❖ <https://www.sapadvocaten.nl/strafproces-mh17-meest-gestelde-vragen/> (12-11-2021).
- ❖ <https://www.om.nl/onderwerpen/mh17-vliegramp/vervolging-en-rechtszaak/zitting-31-augustus-2020> (12-11-2021).
- ❖ <https://www.advocatenblad.nl/2021/06/07/strafproces-mh17-1/> (12-11-2021).
- ❖ <https://www.courtmh17.com/nieuws/2021/resume-van-de-dag-24-september-2021.html> (12-11-2021).
- ❖ <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5256235/spreekrecht-mh17-slachtoffers-rechtszaak-verklaringen> (11-11-2021).
- ❖ <https://www.courh17.com/nieuws/2021/resume-van-de-dag-maandag-8-november-2021.html> (11-11-2021).
- ❖ <https://nos.nl/artikel/2396661-rechters-luisteren-drie-weken-lang-naar-immens-verdriet-in-mh17-zaak.html> (04-10-2021).
- ❖ <https://www.omroepbrabant.nl.nieuws/3726057/nabestaande-van-mh17-ramp-doen-nog-een-keer-hun-verhaal> (13-11-2021).
- ❖ <https://www.zeeuwseankers.nl/verhaal/fort-zeelandia> (05-10-2021).
- ❖ <https://www.isgeschiedenis.nl/nieuws/geschiedenis-van-decembermoorden-in-suriname/> (10-10-2021).
- ❖ <https://www.dbsuriname.com/2021/08/30/8-decemberproces-bereikt-climax/>(15-10-2021).
- ❖ <https://www.dbsuriname.com/2018/04/30/8-decemberstrafproces-verzoek-nabestaanden-mengen/> (11-11-2021).
- ❖ <https://www.dbsuriname.com/2018/05/09/8-decemberstrafproces-nabestaanden-vordering-beledigde-partij-terug-trekken/> (11-11-2021).

Wetgeving

- ❖ Wetboek van Strafrecht
Wet van 30 maart 2015 (S.B. 2015 no. 44), houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2012 no. 70) in verband met herziening van het Wetboek van Strafrecht.
- ❖ Wetboek van Strafvordering
Wet van 23 november 1977, houdende vaststelling van een nieuw Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 1980 no. 116, S.B. 1982 no. 84, S.B. 1989 no. 98, S.B. 1989 no. 100, S.B. 2002 no. 67, S.B. 2002 no. 68, S.B. 2002 no. 70, S.B. 2002 no. 71, S.B. 2004 no. 73, S.B. 2004 no. 105.
- ❖ Wet Inrichting Samenstelling Rechterlijke macht
Reglement op de inrichting en samenstelling van de Surinaamse rechterlijke macht (G.B. 1935 no. 79), gelijk het luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij G.B. 1936 no. 108, G.B. 1945 no. 134, G.B. 1948 no. 88, G.B. 1949 no. 3, G.B. 1951 no. 47, G.B. 1951 no. 48, G.B. 1951 no. 49, G.B. 1954 no. 37, G.B. 1956 no. 10, G.B. 1960 no. 21, G.B. 1960 no. 83, G.B. 1967 no. 100, G.B. 1971 no. 65, S.B. 1980 no. 116, S.B. 1985 no. 2, S.B. 1990 no. 10, S.B. 1994 no. 17.
- ❖ Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no.116), gelijk zij luidt na de daarin aangebrachte wijziging bij S.B. 1992 no.38.
- ❖ Nederlands Wetboek van Strafrecht 2017

Verdragen

- ❖ Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, artikel 6 EVRM.
- ❖ Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens, artikel 8 AVR.M.

Jurisprudentie

- ❖ HR 7 maart 1972, NJ 1973, 35.
- ❖ HvJ N. Bandhoe d.d. 14 maart 2016.

Interviews

- ❖ Meester Ingried Madarsa, Jurist bij de Stichting Ilse Henar-Hewitt Juridische Bijstand voor Vrouwen d.d. 13 september 2021.
- ❖ Meester Jimmy Kasdipowidjojo, Rechter & Docent Adekus d.d. 1 oktober 2021.
- ❖ Meester Ellen Braam, Advocaat d.d. 23 november 2021.
- ❖ Meester Alrik de Haas, Strafrechtadvocaat Nederland d.d. 1 december 2021.
- ❖ Mevrouw Radjana Mahabier, waarnemend hoofd van het Bureau Slachtofferzorg in Paramaribo d.d. 7 februari 2022.